

Maarten Luther over de verhouding van Wet & Evangelie

Verklaring van Gal. 2 vers 19-21 & Gal. 3 vers 17-25

2:19 Want ik ben door de wet der wet gestorven ...

(...) Paulus wil zeggen: wat roemen jullie in de wet, die ik toch niet kennen wil? Wat verdoven jullie me met veel gepraat over de wet? Wanneer het volstrekt nodig is, dat men een wet moet hebben, dan heb ik ook mijn wet. Als het ware door de Heilige Geest tot verontwaardiging gedreven, noemt hij de genade zelf 'wet' en duidt zo het begrip *genade* met een nieuw woord aan, verachtende de wet van Mozes en van de valse apostelen, die beweerden, dat de wet noodzakelijk is voor de rechtvaardigmaking. En zo zet hij wet tegenover wet. Het is een bijzonder vriendelijke manier van spreken in de Schrift, en dikwijls wordt in de Schrift, vooral bij Paulus, wet tegenover wet gesteld, zonde tegenover zonde, dood tegenover dood, gevangenschap tegenover gevangenschap, duivel tegenover duivel, hel tegenover hel; zo ook altaar tegenover altaar, lam tegenover lam, Pasen tegenover Pasen.

Romeinen 8:3: 'God heeft de zonde tot onmacht veroordeeld, doordat Hij Zijn Zoon in de gestalte van het zondige vlees en om de zonde gezonden heeft'; Psalm 68:19 en Eféze 4:8: 'Hij heeft de gevangenis gevangen genomen'; Hosea 13:14: 'Dood, ik zal een dood voor je zijn; hel, ik zal een pestilentie voor je zijn.' En zo zegt Paulus hier, dat hij door de wet voor de wet gestorven is, alsof hij zeggen wilde: de wet van Mozes klaagt mij aan en verdoemt mij, maar tegen deze aanklacht en verdoemenis van de wet heb ik een andere wet, dan die *van de genade en de vrijheid*. Deze wet van mij klaagt die aanklagende wet aan en verdoemt die verdoemende wet. Zo doodt de ene dood de andere. Deze dood echter, die de dood doodt, is zelf leven, maar wordt de dood van de dood genoemd door de enorme verontwaardiging van de Heilige Geest over de dood. Zo moet de gerechtigheid zonde heten, omdat zij de zonde verdoemt en deze verdoemende zonde is in waarheid gerechtigheid.

Paulus is hier de allergrootste ketter. Zijn ketterij is ongehoord, want hij zegt dat hij, voor de wet gestorven, voor God leeft. De valse apostelen leerden: als u niet voor de wet leeft, zult u niet voor God leven; dat is: als u niet overeenkomstig de wet leeft, zult u voor God dood zijn. Paulus leert het tegenovergestelde: als u niet voor de wet gestorven bent, zult u niet voor God leven. De leer van de valse apostelen van toen is heden de leer van de fanatici (= geestdrijvers). Zij zeggen: als u voor God

wilt leven, als u dus voor God levend wilt zijn, leef dan voor de wet of naar de wet. Wij echter leren: als u voor God wilt leven, dan moet u voor de wet geheel en al sterven. De menselijke rede en wijsheid kan deze leer niet vatten, daarom leren die altijd het tegenovergestelde, namelijk: als u voor God wilt leven, moet u de wet houden, want er staat geschreven: 'Als gij in het leven wilt ingaan, onderhoud dan de geboden' (Mattheüs 19:17). Dat is het beginsel en de enige stelregel van alle theologen: levend naar de wet, leeft u voor God. Paulus zegt juist het tegenovergestelde: wij kunnen niet voor God leven, als wij niet voor de wet gestorven zijn. (...)

Paulus spreekt hier niet over de ceremoniële wetten. (...) De gehele wet, of het nu om de ceremoniële wetten of om de wet der tien geboden gaat, heeft heel eenvoudig voor de christen afgedaan, omdat hij daarvoor gestorven is. Niet dat de wet ten onder gegaan is; ze blijft immers, leeft en regeert in de goddelozen. Maar de gelovige is voor de wet gestorven, en ook voor de zonde, de duivel, de dood, de hel, die allemaal wel blijven. De wereld en de goddelozen kunnen die ook niet missen. (...)

Bijvoorbeeld: Christus, Die uit de dood is opgestaan, is vrij van het graf en toch is dat graf er nog. Petrus is vrij van de kerker, de jichtlijder van zijn ligbed, de jongeling te Naïn (na de opwekking) van zijn lijkbaar, het dochttertje van Jairus is vrij van haar sterfbed en toch blijven kerker, ligbed, lijkbaar en sterfbed. Zo heeft de wet afgedaan als ik ervan bevrijd word, zo sterft de wet als ik ervoor sterf en toch blijft ze bestaan. Maar, omdat ik voor de wet sterf, sterft die zelf ook voor mij. (...)

Die woorden: 'Ik ben voor de wet gestorven' staan daar vol nadruk. Hij zegt niet: ik ben tijdelijk vrij of bevrijd van de wet, of ik ben de wet de baas geworden, maar heel eenvoudig: ik ben voor de wet gestorven, dat wil zeggen, ik heb helemaal niets meer met de wet te maken. (...)

Voor de wet sterven betekent: niet lopen aan de leiband van de wet, maar vrij zijn van de wet en haar niet kennen. Daarom, wie voor God wil leven, zoek buiten de wet gevonden te worden en verrijze met Christus uit het graf. De soldaten waren verbaasd, toen Christus uit het graf opstond, ook degenen die de opwekking van het meisje meemaakten stonden verbaasd. En zo verwondert zich de menselijke rede, ja zij gaat aan haar wijsheid te gronde, als zij hoort, dat wij alleen gerechtvaardigd worden als wij voor de wet gestorven zijn. Dit kan het verstand niet bevatten.

En zo willen wij met stelligheid onderwijzen, dat wij in het geloof dat Christus aangrijpt, als het ware in het geweten een nieuwe wet binnentreden, die de andere wet welke ons gevangen hield, verslindt. Zo is het graf waarin Christus dood lag, bij Zijn opstanding geopend. We zien dat het leeg is en Christus is weg. Als ik in Christus geloof, sta ik met Hem op en voor mijn graf, dat mij gevangen hield, sterf ik; en zo is ook de wet reeds leeg, ik ben aan mijn kerker en mijn graf ontkomen, namelijk aan de wet. Zij heeft nu niet meer het recht, mij te beschuldigen en tegen te houden, omdat ik ben opgestaan.

De gewetens moeten zorgvuldig onderwezen worden, opdat zij zich het onderscheid tussen de gerechtigheid door de wet en die door de genade goed inprenten. De gerechtigheid door de genade reikt heel eenvoudig niet tot aan het vlees. Het vlees mag niet vrij zijn, maar moet in het graf, in de kerker, op de lijkbaar blijven liggen, het moet aan de wet onderworpen zijn en door de Egyptenaren gekweld worden. Het christelijk geweten echter moet voor de wet gestorven zijn, dat wil zeggen het moet vrij zijn van de wet en mag met de wet helemaal niets meer te maken hebben. En dat is het moeilijkste en meest ingrijpende leerstuk, dat de grootst mogelijke kracht heeft om de verslagen gewetens te troosten. Als u dus een verschrikt mens ziet, die in zijn geweten om de zonde treurt, zeg dan tot hem: broeder, u maakt niet het rechte onderscheid; u plaatst de wet in het geweten, en de wet behoort toch in het vlees. Ontwaak en sta op en bedenk dat u gelooft in Christus, de Overwinnaar over wet en zonde; in dit geloof zult u de wet achter u laten en zult u in de genade

ingaan, waar van wet en dood geen sprake is. En als er toch wet en zonden zijn, dan doen die u niets, omdat u voor de wet en de zonden gestorven bent. (...)

Dat is een wonderbare en ongehoorde begripsbepaling, dat voor de wet leven betekent: voor God sterven; en voor de wet sterven betekent: voor God leven. (...) Als men een christen op de juiste wijze nauwkeurig wil beschrijven, dan is hij een zoon van de genade en van de vergeving van zonden. Hij is aan geen enkele wet gebonden, maar hij staat boven de wet, boven de zonde, boven de dood en boven de hel. Zoals Christus vrij is van het graf, Petrus vrij is van de kerker, zo is de christen vrij van de wet. De relatie, die de uit het graf opgestane Christus heeft met het graf en die de uit de kerker bevrijde Petrus heeft met de kerker, geldt ook voor het gerechtvaardigde geweten ten opzichte van de wet. Zoals Christus door Zijn dood en Zijn opstanding voor het graf gestorven is, zodat het graf voortaan geen recht op Hem heeft en Hem niet meer houden kan - steen en zegel en alles wordt verbroken, de wachters vallen verschrikt ter aarde, Christus staat op en gaat vrij uit het graf; en Petrus 'sterft' door zijn bevrijding voor de kerker en gaat waarheen hij wil - zo wordt het geweten door de genade vrijgemaakt van de wet. 'Alzo is een ieder, die uit de Geest geboren is' (Johannes 3:8). Maar het vlees weet niet, vanwaar de geestelijke mens komt en waar hij heen gaat, omdat het slechts naar de maatstaven van de wet kan oordelen. Maar de geest spreekt: Al klaagt de wet mij aan, al verschrikken mij zonde en dood, ik wanhoop daarom niet, want ik heb een wet tegen de wet, ik heb een zonde tegen de zonde, ik heb een dood tegen de dood.

Als ik daarom, wegens de zonde, mijn geweten voel knagen, zie ik op naar die koperen slang, dat is Christus aan het kruis. Daar vind ik een andere zonde tegen mijn zonde, die mij aanklaagt en verslindt. Een andere zonde, namelijk die in het vlees van Christus, Die de zonde van de gehele wereld draagt, is almachtig en verbant en verslindt mijn zonde. Zo is mijn zonde, opdat zij mij niet kan aanklagen en verdoemen, verdoemd door de zonde, dat wil zeggen door de gekruisigde Christus, 'Die voor ons tot zonde gemaakt is, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem' (2 Korinthe 5:21). Zo vind ik in mijn vlees de dood, die mij ver slaat en doodt, maar ik heb een tegendood, dat is de dood van mijn dood; die kruisigt en hem verslindt. (...)

Van ons wordt niets anders verlangd dan het geloof, dat verstaat en aanneemt, dat mijn zonde en dood worden verdoemd en weggedaan in de zonde en dood van Christus.

En zo hebben wij altijd de beste argumenten, waaruit men wel moet besluiten, dat alleen het geloof rechtvaardigt. Hoe zouden dan ooit wet en werken samen tot rechtvaardigmaking dienen, waar toch Paulus tegen wet en werken argumenteert en ons in alle duidelijkheid zegt, dat wij voor de wet gestorven moeten zijn, als we voor God willen leven. (...)

Daaruit kunnen we genoegzaam concluderen dat wij niets anders te doen hebben, dan te horen wat Christus met Zijn kruisdood en opstanding bewerkt heeft en dat met een vast geloof aan te grijpen. En dat is waarlijk het geloof dat inhoud heeft. Later, als Christus zo in het geloof is aangegrepen, als ik voor de wet gestorven ben, gerechtvaardigd van de zonde en bevrijd van de dood, van de duivel en de hel - door Christus doe ik goede werken, heb ik God lief, ben ik dankbaar, betracht ik liefde ten opzichte van de naaste. Maar deze liefde of de daaruit voortkomende werken geven het geloof niet pas de rechte waarde en schoonheid, maar omgekeerd, mijn geloof geeft aan de liefde haar waarde en schoonheid.

(...)

Iedereen wordt onontkoombaar op de proef gesteld, is het niet in het leven dan toch in de dood, waar de wet ons aanklaagt en de zonde aantoon; daar stelt dan het

geweten vast: je hebt gezondigd. Maar als u vasthoudt, wat Paulus, de apostel van Christus, hier leert, kunt u antwoorden: 'Het is waar, ik heb gezondigd.'

"Dan zal God u straffen en verwerpen."

Neen.

"Maar de wet van God zegt het."

Ik heb niets met deze wet te maken.

"Waarom?"

Ik heb een andere wet, welke die wet met stomheid slaat, ik ben vrij.

"Wat vrij?"

Ik heb de vrijheid van Christus; door Christus ben ik vrij van de wet. Daarom heeft de wet, die voor de goddelozen geldt en voor hen wet blijft, voor mij in mijn vrijheid afgedaan; mijn vrijheid slaat die wet der verdoemenis in boeien. En zo is de wet, die mij in boeien sloeg en gevangen hield, zelf in boeien geslagen en wordt gevangen gehouden door de genade of de vrijheid, die nu mijn wet is. Mijn wet der vrijheid zegt tegen de wet der verdoemenis: gij zult mij deze mens niet binden noch gevangen houden of aanklagen, maar ik wil u gevangen houden en uw handen boeien, opdat gij hem, die reeds voor Christus leeft en voor u dood is, geen schade toebrengt.

Dat heet de wet de tanden uitbreken, haar angel en al haar wapens stomp maken en haarzelf geheel en al aan de zwakheid uitleveren, en toch blijft de wet voor de goddelozen en ongelovigen de wet. Ook voor ons, als wij zwak zijn en niet geloven, blijft de wet gelden. Dan behoudt zij haar scherpste en haar tanden, maar als ik in Christus geloof, dan kan de zonde mij wel tot wanhoop toe verontrusten, maar ik kan, vertrouwend op de vrijheid die ik in Christus heb, toch zeggen: ik geef toe, ik heb gezondigd, maar mijn zonde, welke reeds gevonniste zonde is, is bij Christus, Die de zonde wegdoet. Deze veroordelende zonde is sterker dan de weggedane zonde, want zij is immers de rechtvaardigmakende genade, de gerechtigheid, het leven en de zaligheid. En als ik de verschrikkingen van de dood voel, zeg ik: 'Dood, ik heb niets met je te maken, want ik heb een andere dood, die jou, mijn dood, doodt; en die dodende dood is sterker dan de gedode dood.' (...)

En al mag ook de duivel met al zijn onstuimigheid op de gelovigen aanstormen en de verschrikkingen van de hele wereld over hen uitstorten, dan vat de gelovige, midden in die vloed van verschrikkingen, toch moed en zegt: 'Mijnheer de duivel, ga toch niet zo te keer, maar matig je, want er is iemand, die Christus genoemd wordt; in Hem geloof ik. Hij heeft de wet weggedaan, de zonde verdoemd, de dood vernietigd en de hel verwoest. Hij is, duivel, jouw duivel; want jou heeft Hij gevangen genomen en overwonnen, zodat je mij en alle gelovigen, verder geen schade kunt toebrengen.' Dit geloof kan de duivel niet overwinnen, hij wordt zelf door dit geloof overwonnen. 'Dit is', zegt Johannes, 'de overwinning die de wereld overwint, ons geloof. Wie is het, die de wereld overwint, dan die gelooft, dat Jezus is de Zoon van God' (1 Johannes 5:4 en 5). (...)

Zo wordt Christus met heel liefelijke aanduidingen mijn wet, mijn zonde, mijn dood genoemd, tegen wet, zonde en dood in, daar Hij toch in werkelijkheid niets anders is dan mijn wijsheid, mijn gerechtigheid, mijn leven en mijn zaligheid. Hij is echter de wet tot wet, de zonde tot zonde, de dood tot dood gemaakt, om mij van de vloek der wet los te kopen, mij te rechtvaardigen en het leven te geven. Op deze dubbele manier is Christus, terwijl Hij wet is, vrijheid, terwijl Hij zonde is, gerechtigheid, terwijl Hij dood is, leven. Door namelijk te dulden dat de wet Hem aanklaagde, de zonde Hem verdoemde, de dood Hem verslond, heeft Hij de wet weggedaan, de zonde verdoemd, de dood vernietigd, mij gerechtvaardigd en gered. Zo is Christus nu het vergif tegen de wet, de zonde en de dood en tegelijk het geneesmiddel waardoor wij de vrijheid, de gerechtigheid en het eeuwige leven verkrijgen. (...)

Paulus zou het liefst willen voorkomen dat wij de wet, de zonde, de dood en al die kwade zaken te zien krijgen; het liefst zou hij ons geheel op Christus willen werpen, zodat wij bij Hem het mooiste tweegevecht zouden zien, hoe hier wet tegen wet strijdt, zodat het 'zonde tegen zonde' mij vrijheid zou brengen en dat het 'dood tegen dood' voor mij gerechtigheid zou betekenen, zodat ik het leven zou hebben; ja Christus moet mijn duivel zijn tegen de duivel, opdat ik Gods kind zou worden; Hij moet mijn hel verwoesten, opdat ik het Koninkrijk der hemelen zou erven.

2:19 ... **opdat ik Gode leven zou.**

Dat betekent, dat ik voor God levend ben. U ziet dus dat er geen leven is, behalve dan, als je zonder de wet bent, ja als je voor de wet volledig gestorven bent, namelijk in het geweten. Evenwel, zo lang wij in het lichaam zijn, moet het vlees door de wet geoeffend worden en met de dwang van de wet en de straffen van de wet geplaagd worden, zoals ik al zo vaak gezegd heb. Maar de innerlijke mens is de wet niets schuldig, ja is vrij van de wet, is levend, rechtvaardig en heilig, niet uit zichzelf of uit zijn eigen goedheid (wezen), maar in Christus, omdat hij in Hem gelooft. Dat wordt nu behandeld.

2:20 **Ik ben met Christus gekruist ...**

Dat voegt Paulus eraan toe, omdat hij duidelijk wil maken, hoe de ene wet de andere opeet. Hij zegt niet alleen: 'Ik ben door de wet voor de wet gestorven, opdat ik voor God zal leven'; maar ook: 'Ik ben met Christus gekruisigd.' Christus is echter de Heere der wet, omdat Hij Zelf gekruisigd en voor de wet gestorven is. En zo ben ik ook een heer der wet. Want ook ik ben voor de wet gekruisigd en gestorven, want ik ben met Christus gekruisigd en met Hem gestorven. Waardoor? Door de genade en het geloof. Als ik in dit geloof gekruisigd word en voor de wet sterf, verliest zij alle recht van spreken tegen mij, zoals zij tegen Christus haar recht van spreken verloren heeft. Daarom zoals Christus Zelf voor de wet, voor de zonde, voor de dood, voor de duivel gekruisigd is, zodat die geen recht van spreken meer tegen Hem hebben, zo word ook ik door het geloof, aangezien ik met Christus in de geest gekruisigd ben, gekruisigd en sterf ik voor de wet, voor de zonde, enz., zodat die verder geen recht tegen mij hebben, zij zijn voor mij gestorven en dood.

Paulus spreekt hier niet over de kruisiging, zoals wij die in de navolging ervaren, van de kruisiging als wij Christus' voorbeeld volgen. Het voorbeeld van Christus navolgen betekent ook met Christus gekruisigd worden. Deze medekruisiging betreft het vlees; daarvan zegt Petrus: 'Christus heeft voor u geleden en een voorbeeld nagelaten, opdat gij Zijn voetstappen zoudt navolgen' (1 Petrus 2:21). Hier spreekt de apostel echter van die grootse medekruisiging waardoor zonde, duivel en dood in Christus aan het kruis genageld worden. Deze Christus volbrengt alles alleen; maar als gelovige ben ik met Christus aan het kruis genageld, door het geloof, zodat ook voor mij deze verschrikkelijke vijanden dood en gekruisigd zijn.

2:20 ... **en ik leef ...**

Paulus zegt: ik spreek niet zo over mijn dood en mijn kruisiging, alsof ik niet meer zou leven, integendeel: ik leef, omdat ik door die dood en die kruisiging, waardoor ik sterf, levend gemaakt wordt, dat wil zeggen: doordat ik door de genade en het geloof bevrijd word van de wet, van de zonde en de dood, leef ik pas echt. Daarom is die kruisiging en die dood, door welke ik voor de wet, voor de zonde, voor de dood en voor alle kwaad gekruisigd word en sterf, mijn opstanding en leven. Want Christus brengt de duivel aan het kruis, doodt de dood, verdoemt de zonde en bindt de wet. Als ik dat geloof, ben ik vrij van de wet, enz. (...)

2:20 ... **doch niet meer ik ...**

Dat betekent: niet ik in mijn persoon of wezen. Hier laat hij duidelijk zien, hoe hij leeft, en zegt, wat de christelijke gerechtigheid is, die namelijk, waarmee Christus in ons leeft, niet die, welke in onze eigen persoon te vinden is. Daarom als men over de christelijke gerechtigheid wil redetwisten, moet men volledig van de persoon afzien. Want als ik aan de persoon hang of daarover spreek, wordt die persoon, of ik wil of niet, een mens die op de werken vertrouwt en aan de wet onderworpen is. Nee: hier moeten Christus en mijn geweten tot één lichaam worden, zodat in mijn gezichtsveld niets anders overblijft dan Christus, de Gekruisigde en Opgestane. Als ik echter alleen op mijzelf zie en Christus uit het oog verlies, is het met mij gedaan. Want dan komt dadelijk deze gedachte in mij op: Christus is in de hemel en ik ben op de aarde, hoe zal ik nu bij Hem komen? Ik wil heilig leven en doen hetgeen de wet eist, dan wil ik tot het leven ingaan! Als ik zo tot mijzelf inkeer en overdenk wat voor iemand ik ben en wat ik zijn moet en wat ik te doen heb, dan verlies ik Christus uit het oog, die alleen mijn Gerechtigheid en mijn Leven is. Als ik Hem verloren heb, is er geen raad of hulp meer, maar dan volgen onontkoombaar wanhoop en verderf.

En dat is het meest voorkomende kwaad, dat is de ellende van de mens dat wij in de verzoeking of in de dood Christus zo gauw vergeten en aan ons eigen leven en aan onze eigen daden denken. Als wij dan niet in het geloof opgericht worden, zijn wij verloren. (...)

2:20 ... **maar Christus leeft in mij ...**

'Zo leef ik dan niet meer', dat wil zeggen, ik leef niet meer in mijn persoon, maar 'Christus leeft in mij'. De persoon leeft wel, maar niet in en voor zichzelf. Maar wat is dat voor een ik, waarvan hij zegt: 'niet meer ik' ? Deze ik is degene die de wet heeft en die wat moet presteren en die een van Christus gescheiden persoon is. Die wordt door Paulus verworpen, daar deze ik als een van Christus gescheiden persoon bij de dood en bij de hel hoort. Daarom zegt hij: 'Doch ik leef niet meer, maar Christus leeft in mij.' Hij is mijn wezen (forma), Die mijn geloof siert, zoals de kleur of het licht de wand siert. (Zo moet men ruwweg de zaak duidelijk maken; want wij kunnen het niet bevatten, dat Christus zo heel dichtbij is en Zich in ons hart hecht en daarin blijft, zoals licht of witkalk zich aan de wand hecht.) Christus dus, zegt Paulus, Die in mij Zijn wezen heeft, met mij versmolten is en in mij blijft, leeft dit leven dat ik heb, in mij; ja het leven dat ik zo leef, is Christus Zelf. Daarom zijn Christus en ik in dit opzicht al één.

Christus echter, Die in mij leeft, doet de wet weg, verdoemt de zonde, doodt de dood, want in Zijn tegenwoordigheid kunnen deze vijanden alleen maar te gronde gaan. Want Christus is de eeuwige vrede, eeuwige troost, gerechtigheid en leven en daarom moeten de verschrikkingen van de wet, de droefheid van het hart, de zonde, de hel en de dood wijken. En zo verbreekt en verslindt de in mij wonende en levende Christus alle boosheden die mij plagen en kwellen. Deze inwoning maakt mij daarom vrij van de verschrikkingen van de wet en van de zonde, zodat ik van mijzelf loskom en in Christus en Zijn rijk overgezet word, dat is een rijk van genade, van gerechtigheid, van vrede, van vreugde, van leven, van heil en van eeuwige roem. Als ik in dit rijk leef, kan geen kwaad mij nog deren.

Intussen is er naar het uiterlijk altijd nog de oude mens, die aan de wet onderworpen is. Maar wat de rechtvaardiging betreft, moeten Christus en ik heel vast verbonden zijn, zodat Hij in mij leeft en ik in Hem (wat is het geweldig zo te mogen spreken!). (...) Zo probeert Paulus ons geheel weg te trekken van onszelf, van de wet en de werken, en ons te planten in Christus Zelf en in Zijn trouw, zo dat wij, als het om de rechtvaardiging gaat, niets anders meer zien dan de genade; en men moet de genade geheel en al scheiden van de wet en de werken, waarvoor hier eigenlijk toch geen plaats meer is. (...)

Het is een volstrekt ongewone en ongehoorde manier van spreken als men zegt: ik leef - ik leef niet, ik ben gestorven - ik ben niet gestorven; ik ben een zondaar - ik ben geen zondaar; ik heb een wet - ik heb die wet niet. Maar deze manier van spreken is in Christus en door Christus waar. Als u daarom bij de rechtvaardiging onderscheid maakt tussen de persoon van Christus en uw eigen persoon, bent en blijft u in de wet, en leeft u in uzelf; en dat betekent dood zijn voor God en door de wet veroordeeld worden, omdat u, zoals de dwaze uitdrukking van de sofisten luidt, het geloof hebt, dat door de liefde gevormd is. Ik moet tot uw waarschuwing zo spreken. Want er is niemand, die zo'n geloof heeft. Wat de sofisten leren over het geloof dat door de liefde gevormd is, is louter spot van de duivel. Maar laat het eens zo zijn, dat er een mens gevonden wordt die zo'n geloof heeft, dan is hij toch met dit geloof in waarheid dood, omdat hij dan alleen aan een historische Christus zou geloven en dat doen de duivel en alle goddelozen ook.

Men moet dat geloof goed onderwijzen, waardoor u met Christus zo innig verbonden wordt, dat u met Hem als het ware tot één persoon wordt, die men van Hem niet kan losscheuren, maar die Hem altijd toe behoort en zegt: ik ben Christus; en Christus zegt op Zijn beurt: Ik ben die zondaar, hij behoort Mij toe en Ik behoort hem toe. Want wij zijn door het geloof tot één lichaam verbonden, zoals in Efëze 5:30 staat: 'Want wij zijn leden van het lichaam van Christus, van Zijn vlees en van Zijn gebeente.' Zo, dat dit geloof Christus en mij nauwer verbindt dan man en vrouw met elkaar verbonden zijn. Nee, het geloof is geen holle frase, maar zo geweldig is zijn grootheid, dat het die zeer dwaze dromen van de sofistieke leer in de schaduw stelt, ja geheel en al inhoudloos maakt, als die liederen bazelen over het geloof dat door de liefde zijn waar de moet krijgen, over de verdiensten, over onze waardigheid of over onze goedheid, enz. Ik zou daarover graag nog meer willen zeggen als ik dat kon.

Wij hebben tot dusver laten zien dat dit het eerste argument van Paulus is geweest, dat of Christus een dienaar der zonde moet zijn, of dat de wet niet rechtvaardig maakt. Nadat hij dit argument besproken had, heeft Paulus zichzelf als voorbeeld genomen en zichzelf als persoon ingevoerd en verklaart hij dat hij voor de oude wet door een zekere nieuwe is gestorven.

Nu voert Paulus twee tegenstrijdige tegenwerpingen aan. De eerste gaat tegen de sofistieke uitlegging voor de hoogmoedigen en de verleiding van de zwakken. Want als de vergeving van de zonden gepredikt wordt, dan smaden aanstonds de kwaadwilligen deze prediking met de woorden van Romeinen 3:8: 'Laat ons het kwade doen, opdat het goede daaruit kome.' Zodra dat soort mensen hoort dat wij niet door de wet gerechtvaardigd worden, komen zij dadelijk met de verdraaiing: dan laten we de wet maar los! Verder: als dan de genade overvloedig wordt, waar het overtreden alle perken te buiten gaat, laten we dan nog maar meer zondigen, opdat wij gerechtvaardigd worden en de genade toeneme. Dat zijn de kwaadwilligen en de hoogmoedigen, die graag de Heilige Schrifturen en de woorden van de Heilige Geest ontkrachten, zoals zij ten tijde van de apostelen ook Paulus verdraaid hebben tot hun eigen verderf, zoals in 2 Petrus 3:16 staat.

Dan worden ook de zwakken, die niet kwaadwillig en geen woordverdraaiers geweest zijn, maar goede mensen, in moeilijkheden gebracht, als zij horen dat de wet en de goede werken niet tot rechtvaardiging gedaan kunnen worden. Dezen moet men te hulp komen en uitleggen, in hoeverre de werken niet rechtvaardigen, in welk opzicht ze gedaan en in welk opzicht ze niet gedaan moeten worden. Als wij reeds gerechtvaardigd zijn, moeten wij ze doen; niet omgekeerd, zodat wij als onrechtvaardigen door wet en werk rechtvaardig willen worden. De boom draagt de vruchten, de vruchten dragen niet de boom.

Hierboven had Paulus gezegd: 'Ik ben gestorven.' Daar kon een kwaadaardige gemakkelijk op de volgende manier de spot mee drijven: 'Wat zeg je, Paulus? Ben je

dood? Hoe kun je dan spreken en schrijven?' En een zwakke in het geloof zou er ook gemakkelijk aanstoot aan kunnen nemen en vragen: 'Wat zeg je? Ik zie je toch leven en werken?' Paulus antwoordde: 'Ik leef wel, maar nu niet meer ik, maar Christus leeft in mij'. Dat is een tweevoudig leven: mijn natuurlijke of lichamelijk bezielde leven en het vreemde leven, dat Christus in mij leeft. Naar mijn lichamelijk bezielde leven ben ik dood, en ik leef reeds een vreemd leven. Ik leef niet als Paulus, Paulus is dood. Dus wie leeft er dan? Christus. De Paulus, die in zichzelf geheel door de wet leeft, is dood; maar in Christus of beter voorzover Christus in mij leeft, leef ik met een vreemd leven in mij, want Christus leeft in mij en bewerkt en verricht alle daden. Dat behoort niet tot het Paulus -leven, maar tot het Christusleven. Drijf er daarom niet de spot mee, gij kwaadwillige criticus, dat ik gezegd heb dat ik gestorven ben; en gij, zwakke christen, neem er geen aanstoot aan, maar onderscheidt het goed, want het gaat over een dubbel leven, over het mijne en over het vreemde leven. Ik leef niet mijn leven, want dan zou de wet over mij heersen en mij gevangen houden. Opdat die mij niet kan tegenhouden, ben ik door een andere wet voor de wet gestorven. En deze dood brengt mij een vreemd leven, namelijk het leven van Christus, dat mij niet is aangeboren, maar door Christus in het geloof geschonken.'

De andere tegenwerping. Want nu zou men Paulus weer kunnen tegenwerpen: 'Wat zeg je? Je leeft niet in het vlees of een eigen leven, maar in Christus? Maar toch zie ik je vlees en niet Christus. Wil je ons dan van alles voortoveren, zodat wij je niet in het vlees aanwezig zullen zien, in je oude leven met je vijf zintuigen en met alle gedragingen, die ieder mens in zijn leven vertoont?' Paulus antwoordt:

2:20 en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods ...

Dat betekent: ik leef wel in het vlees, maar dit leven, hoe belangrijk het ook zijn mag, houd ik niet voor leven. Het is niet het werkelijke leven, maar slechts een levensmasker, waarachter een ander leeft, namelijk Christus, Die in waarheid mijn leven is, dat u niet ziet, maar alleen hoort, zoals u de wind hoort ruisen, 'maar niet weet, vanwaar hij komt en waar hij heen gaat' (Johannes 3:8). Zo ziet u me spreken, eten, drinken, slapen, enz. en toch ziet u mijn leven niet: want dat leven leef ik wel is waar in het vlees, maar niet uit het vlees of overeenkomstig de wil van het vlees, nee: ik leef in het geloof, uit het geloof en overeenkomstig het geloof. Paulus loochent dus niet, dat hij in het vlees leeft, daar hij immers alles doet wat een natuurlijk mens ook doet; hij gebruikt immers ook de dingen die tot het aardse leven behoren, voedsel, kleding, enz.; dat wil dan toch zeggen in het vlees leven. Maar hij zegt, dat dát zijn leven niet is en dat hij bij deze dingen niet leeft; dat hij weliswaar deze vleselijke dingen gebruikt, maar dat hij er niet voor leeft zoals de wereld die uit het vlees en overeenkomstig het vlees leeft; die weet immers ook van niets en hoopt buiten dit vleselijke leven niet op een ander leven. Hoe prachtig dit leven, dat ik in het vlees leef, dus ook zij, zegt Paulus, ik leef in het geloof in de Zoon van God, dat wil zeggen het woord, dat ik met mijn mond spreek, is niet het woord van het vlees, maar van de Heilige Geest en van Christus. Deze blik uit mijn ogen, komt niet uit het vlees, dat wil zeggen: niet mijn vlees regeert die, maar de Heilige Geest. En zo gebeurt het horen niet bij volmacht van het vlees, ofschoon het zich ook in het vleselijke lichaam afspeelt, maar het gebeurt in en uit de Heilige Geest. De christen zegt alleen reine, nuchtere, heilige en goddelijke dingen, die bij Christus behoren, tot eer van God en tot heil van de naaste. Dat komt echter niet uit het vlees voort en het komt niet tot stand overeenkomstig onze vleselijke natuur, en toch zijn deze dingen in het vlees. Want ik kan alleen onderwijzen, prediken, schrijven, bidden en dankzeggen met de instrumenten die het vlees mij in de hand geeft, en die dus nodig zijn om deze edele werken te verrichten; en toch komen ze niet uit het vlees voort, maar ze worden geschonken en uit de hemel door God

geopenbaard. Zo zie ik met mijn ogen een vrouw aan, maar ik doe het met een kuis blik, niet om te begeren. Deze blik is niet uit het vlees, ofschoon in het lichaam; de ogen zijn het vleselijke instrument van deze blik, maar de kuisheid van de blik is van de hemel. (...)

Voor zijn bekering sprak Paulus met dezelfde stem en tong, maar zijn stem en tong waren toen vol smaad. Daardoor kon hij niets anders spreken dan lastering en gruwel tegen God. Nadat hij bekeerd was, was hij naar het uiterlijk dezelfde mens, hij had dezelfde tong en taal als eerst en was uiterlijk niets veranderd, maar zijn tong en taal lieten nu geen laste ringen meer horen, maar geestelijke woorden. Dat wil dus zeggen: Paulus kon nu dankzeggen, God loven en dat was hem mogelijk geworden door het geloof en door de Heilige Geest. Zo gaat dat, als ik wel in het vlees leef, maar niet uit het vlees en overeenkomstig mijn vleselijke natuur, maar in het geloof in de Zoon van God. (...)

Dat leven is door het geloof in het hart, waar Christus, nadat het vlees tot zwijgen is gebracht, met Zijn Heilige Geest regeert, Die nu in de mensen ziet, hoort, spreekt, handelt, lijdt en eenvoudig alles doet, ook als het vlees daartegen strijdt. Kortom, dit leven behoort niet meer aan het vlees toe, al wordt het ook in het vlees geleefd; het behoort aan Christus toe, de Zoon van God. Hem bezit de christen in het geloof.

2:20 ... **Die mij liefgehad heeft en Zichzelven voor mij overgegeven heeft.**

(...) Over deze woorden moeten we goed nadenken. Niet ik heb de Zoon van God liefgehad en mij voor Hem gegeven, zoals de sofisten beweren dat zij de Zoon van God liefhebben en zich voor Hem overgeven. Zij leren immers dat de mens vanuit zijn eigen natuurlijke krachten God en Christus boven alles kan liefhebben, een verdienste, die naar Gods welbehagen waard is, beloond te worden. Zij stellen hun eigen liefde voor God en Christus voorop, omdat zij handelen naar krachten, die zij in zichzelf vinden, voorts nog monnik worden, in kuisheid, armoede en gehoorzaamheid leven en zich zo, dromen zij, aan Christus toewijden.

(...)

Maar dat is niet leven in het geloof in de Zoon van God, maar in eigen gerechtigheden en werken. De juiste wijze van rechtvaardiging, is echter niet dat u begint te doen, wat vanuit uzelf mogelijk is (zo spreken zij namelijk). Zij zeggen dat als de mens doet wat naar zijn innerlijk mogelijk is, dat God hem dan onvermijdelijk de genade schenkt. Deze bewering is het belangrijkste en eigenlijke geloofsartikel van de sofisten. Zij geven dan de volgende goedaardige verklaring van hun stelling: zo handelen als van ons uit mogelijk is, wil zeggen, dat het genoeg is, dat een mens datgene doet wat naar het oordeel van een goed man goedkeuring verdient; maar men moet niet de maatstaf van de volmaaktheid aanleggen, daar het niet mogelijk is, ooit het volmaakte te presteren; het is genoeg, dat men aan de middelmaat toekomt; het is dus genoeg, dat iemand zoveel doet, vast, enz., dat naar het oordeel van een goed man gezegd kan worden, dat hij goed is. Dan zal de genade zeker volgen, en wel niet echt naar het welbehagen Gods, maar overeenkomstig de onfeilbaarheid Gods, die zo goed en rechtvaardig is, dat Hij Zijn genade voor het goede, enz. niet kan weigeren. Vanuit deze gedachtengang is de versregel ontstaan: God eist niet van een man, dat hij meer doet dan hij kan! Deze stelling is goed op het gebied van het politieke, het economische en het natuurlijke leven, zoals ik op een verstandige manier een gezin regeer, een huis bouw, een ambt bekleed. Als ik dan doe wat ik kan en naar wat aan krachten in mij is, dan ben ik verontschuldigd. Want het rijk van deze wereld heeft zijn grenzen, en daarbij passen deze woorden heel goed: doen wat in ons is, of: doen zoveel ik kan. Maar de sofisten betrekken dit woord op het geestelijke rijk, waarin de mens niets anders kan dan zondigen. Want de mens is 'verkocht onder de zonde' Romeinen 7:14. (...)

Zo hebben zij ook geleerd, dat de natuur weliswaar verdorven is, maar dat de natuurlijke krachten ongeschonden zijn, en dat laten zij ook voor de demonen gelden. Als de natuurlijke krachten ongeschonden zijn, dan is ook het verstand zuiver en is de wil goed en ongeschonden en zo is vervolgens alles volmaakt. Dat moet men weten, opdat de leer van het geloof zuiver bewaard kan worden. Als de sofisten zeggen dat de natuurlijke krachten ongeschonden zijn, dan geef ik dat toe; als zij echter vervolgen: dus kan de mens de wet volbrengen, God liefhebben, enz., dan weiger ik daarin mee te gaan en maak onderscheid tussen de natuurlijke krachten en de geestelijke krachten en zeg: de geestelijke krachten zijn niet ongeschonden, maar bedorven, ja door de zonde in de mens en in de duivel volledig teloorgegaan, zodat er niets is dan een verdorven verstand en een wil, die Gode vijandig is en zich tegenover Hem stelt, die aan niets anders denkt, dan aan wat tegen God is. Ja, de natuurlijke krachten zijn ongeschonden, maar het is de vraag: welke? Zodat de mens, die in goddeloosheid gevallen is en de duivel dient, toch een wil heeft, verstand heeft, tot oordelen in staat is, dat hij macht heeft huizen te bouwen, ambten te bekleden, schepen te besturen en die andere werken te verrichten, waartoe de mens bestemd is ('Onderwerp de aarde en heb heerschappij over haar' Genesis 1). Dit alles is van de mens niet afgenomen; het vermogen om kinderen te verwekken, en om op politiek en economisch gebied de heerschappij te voeren, is niet opgeheven, maar door het Woord van God veeleer bevestigd. Maar de sofisten hebben dat vergeestelijkt. (...) Als het om de dingen van God gaat, zijn het verstand en de wil van de mens volkomen verduisterd en verkeerd gericht, vol dwalingen en boosheid; hoe zou hij dan goed kunnen doen, God liefhebben, enz. Daarom zegt Paulus: niet wij zijn begonnen, maar Christus. 'Hij heeft mij liefgehad en Zichzelf voor mij overgegeven.' Alsof Paulus wilde zeggen: Hij heeft in mij geen goede wil en recht verstand gevonden, maar heeft zich over mij ontfermd, toen Hij mij als een goddeloze en dwalende zag, die zich van God afgewend had en steeds verder van Hem week, tegen God streed, door de duivel gevangen, geregeerd en voortgedreven.

En zo heeft Hij mij liefgehad met een liefde, die mijn verstand, mijn willen en mijn denken, voor was, Hij heeft mij zo liefgehad, dat Hij Zich voor mij heeft overgegeven, om mij zo van de wet, zonde, duivel en dood te bevrijden.

Maar met deze woorden 'Zoon van God', 'heeft mij liefgehad', 'heeft Zichzelf voor mij overgegeven', dondert en bliksemt het uit de hemel tegen de gerechtigheid uit de wet en de leer van de werken. Zo'n groot kwaad, zo'n grote dwaling, duisternis en onwetendheid was er in mijn willen en denken, dat er zo'n onnoemelijke prijs nodig was om mij te bevrijden. Wat willen wij dan roemen over spreuken van wijsheid en verstand, over onze ongeschonden natuurlijke krachten, over onze zo zorgvuldig mogelijk uitgesproken gebeden, over het vermogen dat in ons is? Wat wil ik de toornende God aanbieden, Die toch, zoals Mozes zegt, 'een verterend Vuur is' (Deuteronomium 4:24) en deze van mij stoppelen verbrandt, ja zelfs mijn verschrikkelijke zonden? En ik wil met Hem twisten, Dat Hij mij voor het mijne genade en eeuwig leven geven zal? En nu hoor ik hier, dat er zoveel kwaad in mijn natuur is, dat de hele wereld en alle schepselen niet toereikend zijn om God te verzoenen, maar, dat de Zoon van God Zelf voor ons moest worden overgegeven. (...) Een onverdragelijke en afschuwelijke smaad is het, het een of andere werk te verzinnen, waardoor ge u zou aanmatigen, God te verzoenen, waar u toch ziet dat Hij slechts verzoend kan worden door de onmetelijke en oneindige koopprijs, door de dood en het bloed van Zijn Zoon, waarvan één druppel meer waard is dan de hele schepping.

... voor mij ...

Wie is deze 'mij'? Ik, verloren en verdoemd zondaar, ben zo geliefd door Gods Zoon, dat Hij Zich voor mij heeft overgegeven. Als ik dus door werken of verdiensten, die God op grond van billijkheid of waardigheid aanneemt, de Zoon van God zou kunnen liefhebben en tot Hem komen, waarom zou het dan nodig geweest zijn, dat Hij voor mij overgegeven werd? Dan wordt duidelijk hoe ongevoelig de pausgezinden de Heilige Schrift en de leer van het geloof behandeld hebben, ja, hoe zij die volkomen veronachtzaamd hebben. Als zij alleen maar deze woorden gezien zouden hebben, dat de Zoon van God voor mij overgegeven moest worden, dan had onmogelijk welke van de orden of afplitsingen dan ook kunnen ontstaan, omdat het geloof dadelijk geantwoord zou hebben: waarom verkiest u deze bijzondere manier van leven, deze orde, dit werk? Is het soms, om daardoor met God verzoend te worden en rechtvaardig gemaakt te worden? Of hebt u niet gehoord van die misdaad, dat de Zoon van God is overgegeven en voor mij Zijn bloed vergoten heeft. Zo zou het geloof in Christus alle sekten hebben kunnen weren.

Daarom zeg ik dikwijls dat er geen andere macht of ander middel is om de sekten te weerstaan, dan dit ene leerstuk van de gerechtigheid van Christus. Als dat verloren is, dan is het onmogelijk, om wat voor dwalingen of sekten ook te weerstaan. Dat zien wij tegenwoordig aan de dweepers, de wederdopers en sacramentariërs, die van dit leerstuk zijn afgevallen en niet ophouden te vallen, te dwalen, en anderen tot in het oneindige te verleiden; en zonder twijfel zullen zij talloze sekten doen ontstaan en nieuwe werken verzinnen. Maar wat is dat alles, al gaat het ook nog zo verblindend mooi en heilig eraan toe, tegenover de dood en het bloed van de Zoon van God, die Zichzelf voor mij heeft overgegeven? Wie is die Zoon van God namelijk? Wat zijn hemel en aarde in vergelijking met Hem? Eerder zullen toch alle dweepers en pausgezinden met hun gerechtigheden, werken en verdiensten tot de hel toe neergestoten worden, ook al zou de hele wereld hun toegedaan zijn, dan dat de waarheid van het Evangelie verdonkerd zou worden en de roem van Christus zou ondergaan. (...)

Deze woorden: 'Die mij liefgehad heeft, enz.', zijn vol kracht om het geloof te versterken. En wie dit kleine voornaamwoord ('mij') in dat geloof zou kunnen zeggen en zich zou kunnen toe-eigenen, zoals Paulus het doet, die zou ook in de toekomst samen met Paulus de beste redetwister zijn tegen de wet. (...)

Geen wettisch mens zegt: 'Christus heeft mij liefgehad ...'

Deze woorden, die de zuiverste prediking van de genade en van de christelijke gerechtigheid zijn, stelt Paulus tegenover de gerechtigheid door de wet, alsof hij wil zeggen: de wet mag dan een Goddelijke onderwijzing zijn, mag dan haar roem hebben, maar de wet heeft mij niet liefgehad en zich niet voor mij overgegeven; de wet klaagt mij aan en verschrikt mij. (...).

Met deze woorden, dat Christus mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven, beschrijft Paulus op zijn schoonst het priesterschap en de ambten van Christus. Ze bestaan daarin, dat Hij God verzoent, het voor de zondaren opneemt en voor hen bidt, Zichzelf voor hun zonden ten offer brengt, hen verlost, enz. Als u een juiste beschrijving van Christus wilt geven, dan moet u niet doen als de pausgezinden en de dweepers, die van Hem een nieuwe wetgever maken, die de oude wet heeft weggedaan en een nieuwe wet gegeven heeft. Voor hen is Christus een beul en tiran. U moet Christus zo beschrijven als Paulus hier doet, dat Hij de Zoon van God is, Die niet op grond van onze verdienste of op grond van de een of andere gerechtigheid van onze kant, maar uit louter barmhartigheid en liefde Zich heeft overgegeven en Zich aan God als offer heeft aangeboden - voor ons ellendige zondaren, om ons in eeuwigheid te heiligen.

Daarom is Christus geen Mozes, geen eiser of wetgever, maar een Schenker van genade, een Heiland en Ontfermer, kortom: Hij is loutere en oneindige barmhartigheid, Die zich aan ons laat schenken en Zichzelf schenkt. En zo zult u

van Christus een juist beeld geven; als ge u een ander beeld laat voorschilderen, dan zult u in het uur der verzoeking daarop spoedig stuklopen. Waar het voor de christenen de hoogste kunst is, Christus zo te omschrijven, zo is het ook de allermoeilijkste. Zelfs voor mij, die dit alles toch zorgvuldig bestudeerd heb en daarin geoefend ben, is het zeer moeilijk - hoewel wij toch in het heldere licht van het Evangelie leven - Christus op deze wijze, zoals Paulus het hier doet, te omschrijven (= definiëren). Zo zeer is deze verderfelijke mening over Christus als de wetgever ook voor mij vlees en bloed geworden. Jullie jongeren zijn wat dit betreft in een veel gelukkiger positie dan wij ouderen. Jullie heeft men namelijk die schadelijke meningen niet bijgebracht, die men mij van jongs af heeft bijgebracht. Ik werd dan ook bleek van schrik als ik de naam van Christus maar hoorde, want ik was ervan overtuigd dat Hij de rechter was. Daarom heb ik een dubbel werk te doen. Ten eerste moet ik die oude verstokte mening over Christus als de wetgever en rechter afleren, ik moet haar vervloeken en verwensen, omdat zij telkens terugkomt en mij weer meesleurt. Ten tweede moet ik de nieuwe mening, dat is het nieuwe vertrouwen in Christus, dat Hij rechtvaardigt en redt, stevig vasthouden. Jullie kunnen met veel minder moeite Christus zuiver kennen, als je maar wilt. Als daarom een of andere treurigheid of droefenis het hart terneer drukt, dan is dat niet Christus aan te rekenen, ook al komen die treurigheid en droefenis onder de naam van Christus, maar aan de duivel. Die is namelijk gewoon onder de naam van Christus te komen, hij vermomt zich namelijk als een engel des lichts.

Laten wij dus Christus van de wetgever leren onderscheiden, niet alleen in theorie, maar in werk en leven, zodat als de duivel onder het mom van Christus komt en ons onder Zijn naam wil kwellen, wij ver staan, dat dát niet Christus maar waarlijk de duivel is. Christus is vreugde en zoetheid voor het vreesachtige en gekwelde hart, zoals Paulus hier betuigt, als hij Christus met de liefelijkste titel siert: 'Die mij liefheeft en Zichzelf voor mij overgeeft.' Christus heeft allen lief, die in de angst, in de zonde en in de dood zijn. (...)

Benadruk dus bij het lezen deze woorden 'mij' en 'voor mij', en gewen u eraan dat u dit 'mij' met een vast geloof kunt aangrijpen en op uzelf toepassen. (...) Als ik, om de overtreding van Adam, mij een zondaar weet te zijn en dat ook belijd, waarom zou ik mij dan niet een rechtvaardige noemen om de gerechtigheid van Christus, vooral als ik hoor dat Hij 'mij heeft liefgehad en zichzelf voor mij heeft overgegeven'? (...)

2:21 *Ik doe de genade Gods niet teniet ...*

(Luther vertaalt: ik werp de genade van God niet weg.)

Dat is het tweede argument van deze brief. Bedenk nu heel goed, dat uit de werken der wet gerechtvaardigd willen worden, betekent: de genade van God wegwerpen. Zeg mij, wat is een goddelozer of verschrikkelijker zonde, dan het wegwerpen van de genade en niet door het geloof in Christus gerechtvaardigd willen worden? Het is toch zeker genoeg en meer dan genoeg, dat wij goddelozen zijn en overtreders van al Gods geboden; en nu voegen wij daar deze zonde boven alle zonden nog aan toe, dat wij de genade en vergeving van zonden door Christus, die ons zo stellig aangeboden wordt, zonder schroom verwerpen. Geloof mij, deze smaad is groter en verschrikkelijker, dan iemand zou kunnen uitspreken. Paulus en de andere apostelen hebben geen zonde zozeer op het oog gehad en benadrukt, als de verachting van de genade en de verloochening van Christus; en toch gebeurt deze zonde zo heel gemakkelijk. Dat is de reden waarom Paulus vooral de antichrist zo krachtig bestrijdt, omdat de antichrist de genade tenietdoet en de weldaad van Christus, onze Hogepriester, verloochent, Die Zichzelf als offer voor onze zonde heeft overgegeven. Maar op deze manier Christus verloochenen, betekent Hem zonder bedenken bespuwen en neerwerpen en zich op Zijn plaats zetten en zeggen: ik zal je rechtvaardigen en redden. Waardoor? Door missen, bedevaarten, aflaten, het zich houden aan een regel, enz. Daarom heeft de antichrist zich heel eenvoudig verheven

tegen en boven God en zich op de plaats van Christus gesteld, de genade verworpen en het geloof verloochend. Want dit heeft de antichrist onderwezen: het geloof baat niet, als het geen werken heeft, en door dit misleidende argument heeft hij de weldaad van Christus geheel en al in de schaduw gesteld en zinloos gemaakt en in de plaats van de genade van Christus en Zijn rijk de leer van de werken en het rijk van de ceremoniën gesteld. In louter kluchtspelen heeft hij dat vastgelegd en zo de hele wereld weggerukt van Christus, Die in het geweten immers alleen moet heersen, en heeft hij de wereld met geweld tot de diepte van de hel neergestoten.

Zo kan gemakkelijk worden ingezien, wat dat is: de genade van God verwerpen, namelijk dit: uit de wet gerechtvaardigd willen worden. Wie echter heeft ooit gehoord, dat wij door het doen van de wet de genade wegwerpen? Dus zondaars worden, als wij de wet houden? Nee, maar dan werpen wij de genade weg, als wij de wet houden in de mening dat wij daardoor gerechtvaardigd worden. (...)

Wie de wet houdt als rechtsgrond voor zijn rechtvaardiging, werpt de genade weg, wijst Christus en Zijn offer af. (...) Het is verschrikkelijk om te zeggen, dat men zo volkomen dwars kan zijn, dat men ook de barmhartigheid en de genade van God wegwerpt; en toch doet iedereen juist dit, al wil men ook niet de schijn van het verwerpen der genade op zich laden. Daarom zegt men dat men God de hoogste eer bewijst. Nu volgt het tweede argument.

2:21 ... want indien de rechtvaardigheid door de wet is, zo is dan Christus tevergeefs gestorven.

Hier vermaan ik weer, Paulus niet zo te verstaan, alsof hij over de ceremoniële wet sprak, zoals de sofisten in hun dwaasheid voortdurend beweren. (...) Paulus spreekt hier over *de hele wet*. (...)

Neem nu beide wetten, de ceremoniële wet en de morele wet of de wet der tien geboden samen en stel u voor, dat u door de verdienste die op het welgevallig oordeel van God wacht, zover gekomen bent, dat u de Heilige Geest gegeven is, dat u de liefde hebt (ofschoon dat een onmogelijke veronderstelling is en uit de aard der zaak niet voorkomen zal), maar veronderstel eens, zeg ik, dat u door naar uw natuurlijk vermogen te handelen, de genade verwerft, rechtvaardig bent en de Heilige Geest hebt. Vanwaar? Uit uw verdienste, die God in Zijn welbehagen laat gelden? Dan hebt u Christus niet nodig, voor u is Hij overbodig en tevergeefs gestorven. (...)

Maar waarom werd Christus dan geboren? Waarom werd Hij gekruisigd en waarom stierf Hij dan? Waarom werd Hij mijn hogepriester, Die mij liefheeft en Zichzelf als onschatbaar offerlam overgaf? Waarom deed Hij dat alles? Heel eenvoudig tevergeefs, als de grond voor de rechtvaardiging werkelijk daarin ligt, zoals de sofisten zeggen, dat ik in de wet of in mijzelf rechtvaardigheid vind, buiten de genade en buiten Christus om.

Maar is dan deze smaad nog wel te dulden en door de vingers te zien, dat de Goddelijke Majesteit, Die Zijn eigen Zoon niet spaarde, maar voor ons allen overgaf, hiermee niet serieus zou handelen en maar alleen een spelletje speelde? Eer ik dat zou toestaan, wilde ik liever, dat niet alleen de heiligheid van alle pausgezinden en dweepers, maar ook die van alle engelen met de duivel zelf in eeuwigheid verworpen en verdoemd zou worden. Ik wil volstrekt niets weten van wat boven deze Christus gesteld wordt. Hij moet hier de Schat zijn, zo groot, dat al het andere tegenover Hem vuil en gering wordt. Hij moet hier een zo groot Licht zijn, dat ik, als ik Hem in het geloof aangegrepen heb, niet eens weet dat er een wet, een zonde of de een of andere ongerechtigheid in de wereld is. Want wat is alles, wat in de hemel en wat op de aarde is, vergeleken met de Zoon van God?

Daarom is Gods genade verwerpen de grootste zonde en tegelijk de meest verbreide, die alle werkheiligen begeren; want indien zulke christenen door de verdienste, die

op het billijk oordeel van God wacht, of door hun werken en lijden, of door de wet, rechtvaardig willen worden, verwerpen zij, zoals gezegd, de genade van God en Christus. Met al deze gruwelen is de paus begonnen. Hij heeft het Evangelie van Christus verduisterd, ja geheel en al bedolven, de wereld vervuld en belast met zijn tradities; dat tonen o.a. zijn aflaten en bullen aan, waarin hij niet de gelovigen vrijspreekt, maar de rouwklagers die hun schuldbelijdenis afleggen en zeggen mee te willen werken. Op deze manier heeft hij genoegzaam betuigd, dat Christus eenvoudig tevergeefs gestorven is en dat de genade van nul en generlei waarde is. Daarom zijn de gruwelen en lasteringen van het pausdom zo schandelijk, en toch blijven de blinde en verharde sofisten - die toch in het licht der waarheid staan - bij hun goddeloze en geheel ijdele meningen, en zeggen dat de menselijke natuur in de grond goed is en de mensen zichzelf door hun goede werken en verdiensten tot de genade zouden kunnen voorbereiden; en wat hun ontbreekt, is dat zij hun goddeloze leer en dwaling erkennen, dat zij die ook tegen hun geweten in verdedigen. Als mijn zaligheid aan Christus zoveel gekost heeft, dat Hij genoodzaakt was voor mijn zonden te sterven, dan is het zonneklaar, dat mijn werken en mijn gerechtigheid uit de wet tegenover een dergelijke hoge prijs van nul en generlei waarde zijn. Als ik voor een jas honderdduizend guldens moet neertellen, dan kan ik met mijn stuivertje wel thuisblijven. Nu is echter de wet, om van veel geringere zaken maar te zwijgen, met al haar werken en gerechtigheden, nauwelijks een afgesleten half centje tegenover Christus, door Wiens dood en opstanding mijn dood overwonnen is en aan mij gerechtigheid en eeuwig leven geschonken zijn. (...)

Als Paulus hier spreekt over de gerechtigheid, dan moet men wel bedenken, dat hij zich op hoog niveau beweegt, niet op het politieke of economische, dat wil zeggen, hij spreekt niet over de burgerlijke gerechtigheid, die Gods inzet is en waarvan Hij eist die te volbrengen, waarvoor Hij beloningen uitlooft en die men redelijkerwijs ook wel volbrengen kan. Paulus spreekt hier over de gerechtigheid tegenover God, door welke wij van de wet, van de zonde, van de dood en van alle kwaad bevrijd worden, om de genade, de gerechtigheid en het leven deelachtig te worden en door welke wij heersers over de hemel en de aarde en over alle schepselen worden. Deze gerechtigheid kan geen menselijke en geen Goddelijke wet tot stand brengen.

De wet is immers boven het verstand uit als extra aan de mens gegeven, om hem te verlichten, te ondersteunen en te tonen wat hij doen en wat hij laten moet. Niettemin kan de mens met al zijn kracht en met al zijn verstand toch niet gerechtvaardigd worden, ook niet als deze Goddelijke weldaad, namelijk de wet, erbij komt. Als het beste, wat de mensen op aarde hebben (namelijk de wet, die als een soort zon aan het aardse licht, aan de zwakschijnende toorts van het menselijk verstand is toegevoegd, om dat te verlichten en te leiden) niet kan rechtvaardigen, wat zou dan het verstand zonder de wet? Ja wat? Niets anders, dan wat de paus samen met zijn universiteiten en monniken gedaan heeft, die door de menselijke tradities ook het licht van het eerste gebod verduisterd hebben. Daarom kunnen die allemaal, met hoevelen zij ook mogen zijn, niet een enkele letter van de wet recht verstaan, maar gaan zij hun weg in de volslagen duisternis van hun verstand. En dat is een veel verderfelijker dwaling, gemeten aan die andere dwaling, die uit de leer van de werken der wet voortkomt. En zo zijn het uitermate sterke woorden, als de apostel zegt: 'Indien de rechtvaardigheid door de wet is, zo is dan Christus tevergeefs gestorven.' Hij zwijgt over de menselijke krachten, over het verstand, over de wijsheid, hoe groot die ook moge zijn (hoe groter die is, des te gemakkelijker en vlugger legt zij de mens lasten op), maar hij zegt heel eenvoudig: 'Indien de rechtvaardigheid door de wet is, enz.' Daarom kan het menselijk verstand, ook als het door de wet en nog wel door de Goddelijke wet ondersteund wordt, niet de gerechtigheid brengen, maar het trekt van de gerechtigheid af en verwerpt Christus. Want als het gerechtigheid zou kunnen verschaffen, dan zou Christus tevergeefs

gestorven zijn. Zet daarom maar heel eenvoudig de dood van Christus tegenover alle wetten en weet met Paulus niets anders dan Christus en Dien gekruisigd, zodat niets helderder kan zijn dan Hij. Zo zult u vol kennis, rechtvaardig en heilig zijn en de Heilige Geest ontvangen, Die u in de zuiverheid van het Woord en het geloof bewaren zal. Als echter Christus uit het gezicht verdwijnt, dan is alles tevergeefs. (...)

3:17 *En dit zeg ik: Het verbond, dat tevoren van God bevestigd is op Christus, wordt door de wet, die na vierhonderd en dertig jaren gekomen is, niet krachteloos gemaakt, om de belofte teniet te doen.*

Daar konden de Joden tegenin brengen: God stelde Zich er niet mee tevreden, aan Abraham belofte te geven, maar heeft na vierhonderd dertig jaar ook de wet gegeven. Dan stelde God dus geen vertrouwen in belofte en wel omdat die niet zouden kunnen rechtvaardigen en heeft Hij er wat beters aan toegevoegd, namelijk de wet, opdat de Joden nu, nadat er als het ware een betere opvolger gekomen was, niet meer werkloos zouden blijven, maar door het houden van de wet gerechtigheid zouden ontvangen. Dus heeft de wet, die na de belofte gekomen is, de belofte tenietgedaan. Zulke smoesjes gebruiken de Joden veel. Maar Paulus weerlegt deze tegenwerping duidelijk en krachtig en zegt dat de wet de belofte niet teniet kon doen, maar eerder het tegendeel. Hij zegt: het testament is opgesteld en aan Abraham beloofd; in de woorden 'in uw zaad' is het testament bekrachtigd vóór de besnijdenis van het gehele Joodse volk. De belofte die in de Schrift staan, vormden de tekst ervan en ze werden pas later bezegeld, namelijk door de besnijdenis en door de andere ceremoniën van de wet. De wet, die 430 jaar na de belofte gekomen is, heeft de belofte niet tenietgedaan en zou dat ook niet gedaan hebben, als zij eerder gekomen was; nu echter, al is zij zoveel jaar na de belofte gegeven, maakt zij die belofte niet ongeldig.

Maar laten we toegeven, dat deze twee elkaar tegenspreken en laten wij eens erop letten, welke kant sterker is, of de wet de belofte krachteloos maakt, of dat de belofte de wet buiten spel zet. Als de wet de belofte ontkracht, dan volgt daaruit, dat wij door onze werken God tot een leugenaar maken en Zijn belofte nietig verklaren. Want als de wet rechtvaardig maakt, maakt zij vrij van zonde en dood en dientengevolge doen dat dan onze werken en menselijke krachten die de wet houden; dan is de belofte aan Abraham nietig en geheel overbodig, en bijgevolg is ook God een leugenaar, die loze woorden spreekt. (...) Maar het is onmogelijk, dat de wet God tot een leugenaar maakt en dat onze werken Zijn belofte van nul en generlei waarde doen zijn (God heeft die niet voor niets gedaan), ook als wij de wet zouden kunnen vervullen en houden. En laten we eens toegeven, dat alle mensen zo heilig zouden zijn als de engelen (wat toch onmogelijk is), zodat ze geen belofte nodig zouden hebben, dan moeten we toch daaraan vasthouden, dat de belofte volstrekt vast en zeker is; want anders zou God een waardeloze leugenaar worden bevonden, die zijn (slaat op leugenaar!) belofte tevergeefs gedaan zou hebben of het beloofde niet zou kunnen geven. Daarom staat de belofte niet alleen vóór de wet, maar ook b6ven de wet. (...)

Als God gewild zou hebben, dat wij door de wet gerechtvaardigd zouden worden, dan zou Hij haar vierhonderd dertig jaar vóór de belofte gegeven hebben, of tenminste gelijktijdig met de belofte. (...) En zo is de zegen en het schenken van de gerechtigheid vóór de wet door de belofte gekomen. Daarom is de belofte meer dan de wet. En zo kan de wet de belofte niet tenietdoen. Het geloof in de belofte,

waardoor de gelovigen reeds vóór de openbaring van Christus gered werden, doet nu, nadat de belofte door middel van het Evangelie aan alle volken op aarde gepredikt is, de wet teniet, zodat die niet langer kracht heeft de zonde te vermeerderen, schrik aan te jagen en de zondaars in de wanhoop te storten, als zij nu in het geloof de belofte aangrijpen.

Er ligt een grote kracht of eerder nog heel wat ironie daarin, dat Paulus de vierhonderd dertig jaar uitdrukkelijk noemt, alsof hij wilde zeggen: als jullie zo goed kunnen tellen, tel dan toch eens op je vingers na hoe groot de tijdsruimte is tussen de gegeven belofte en de wet. Want zeker was de belofte er reeds lang (namelijk vierhonderd dertig jaar), terwijl er in al deze tijd nog geen wet gegeven was. Het argument, ontleend aan de meetbare tijd, is dus krachtig genoeg.

Paulus spreekt hier niet over de wet in het algemeen, maar alleen over de geschreven wet, alsof hij wilde zeggen: God kon geen rekening houden met onze eredienst, onze werken en verdiensten, die er nog niet waren, omdat de wet nog niet gegeven was die de eredienst voorschrijft, de werken eist en degenen die de wet houden het leven belooft; de wet zegt immers: 'Wie de wet doet, zal daarin leven hebben.' Een voorbeeld: als ik niet gedwongen, maar uit vrije wil aan een mens, wie ik niets schuldig ben, een akker of een huis zou schenken, en hem dan, twintig of meer jaren nadat ik hem de weldaad bewezen had, een wet zou opleggen om dit of dat te doen, dan zou de persoon in kwestie niet kunnen zeggen dat hij met zijn werk deze weldaad verdiend had, daar hij die zoveel jaren eerder - uit louter goedheid van mijn kant - ontvangen had, hoewel hij mij helemaal niets had gevraagd. En zo kon God geen rekening houden met werken en verdiensten, die op de gerechtigheid vooruit zouden lopen, omdat de belofte en de gave van de Heilige Geest vierhonderd dertig jaar vóór de wet gegeven werden. Dat wil Paulus hier op ironische wijze duidelijk maken.

En zo kunnen wij zeggen: ons christen-zijn bestond al vierhonderd dertig jaar voor ons monnik-zijn, dat wil zeggen onze zonden zijn door de dood van Christus vijftienhonderd jaar geleden verzoend, eer dat er zoiets was als een of andere kloosterorde, boeteregel of werken, die door God uit billijkheidsoverwegingen of plichtmatig naar waarde geschat zouden worden. Hoe zouden wij dus nu met onze werken en verdiensten voor onze zonden moeten betalen? (...)

En zo verkrijgt Paulus door te vergelijken in alle opzichten stevige argumenten met het oog op een zekere tijd en op zekere personen en niemand zal zo maar over deze bewijzen kunnen heenstappen. Laten wij ons geweten dus met dit soort argumenten wapenen, want het is geweldig nuttig, ze in de uren der verzoeken weloverwogen paraat te hebben. Deze bewijzen van de apostel voeren ons weg van de wet en de werken en leiden ons binnen in de belofte en in het geloof, weg van de toorn van God in de genade, uit de zonden in de gerechtigheid, uit de dood in het leven.

Daarom hamer ik er zo dikwijls op, dat deze twee: wet en belofte, zeer zorgvuldig van elkaar gescheiden moeten worden; zij zijn naar tijd, plaats, persoon of welke omstandigheid dan ook, zo ver van elkaar verwijderd als hemel en aarde, als wereldbegin en wereldeinde. Ze zijn immers wel heel dicht bij elkaar, omdat ze in één mens of in één ziel met elkaar verbonden zijn, maar naar onze diepste overtuiging en naar hun werkingen moeten zij zo ver mogelijk van elkaar gescheiden worden, zo, dat de wet heerschappij hebbe over het vlees, maar de belofte de mildere heerschappij oefene in het geweten. Als u zo de wet en de belofte ieder haar eigen plaats toewijst, zult u, zo veilig als maar kan, tussen die twee wandelen, in de hemel van de belofte en op de aarde van de wet, in de geest in het paradijs van de

genade en de vrede, naar het vlees op de aarde van de werken en het kruis. Dan zullen ook de moeilijkheden die het vlees te dragen heeft, niet zwaar vallen, wegens het zoete van de belofte, dat het hart op wonderlijke wijze verkwikt. Als u echter die twee door elkaar haalt en de wet in het geweten trekt en de belofte van de vrijheid in het vlees, dan geeft dat verwarring; die hebben we gehad onder het pausdom, en dan weet u niet meer, wat wet of belofte, wat zonde en wat gerechtigheid is. (...)

Als de wet en de belofte vermengd worden, ziet u alleen maar de wet. Wen u er daarom aan, dat u de wet ook wat de tijd betreft scheidt van de belofte, zodat u tegen de wet, als die komt en het geweten aanklaagt, kunt zeggen: Vrouwe Wet (Domina Lex), gij komt niet op tijd, maar veel te vroeg. Wacht nog maar vierhonderd dertig jaar, als die voorbij zijn, kunt gij komen. Maar dan zult gij te laat zijn, omdat de belofte waarop ik vertrouw en waarin het zoet rusten is, u vierhonderd dertig jaar vóór geweest is. Daarom hebben wij niets met elkaar te maken, ik luister helemaal niet naar u. Want ik leef reeds met de gelovige Abraham, of nog beter: ik leef na de verschijning van Christus, Die u, wet, weggedaan, ja afgeschaft heeft. Zo moet Christus in het hart bewaard blijven als het ware als een samenvatting van alle argumenten voor het geloof en tegen de gerechtigheid van het vlees, tegen de wet, tegen de werken en verdiensten. (...)

3:18 *Want indien de erfenis uit de wet is, zo is zij niet meer uit de beloftenis*

...

Zo staat het ook in Romeinen 4:14: 'Indien zij, die uit de wet leven, erfgenamen zijn, dan heeft het geloof afgedaan en is de belofte nietig.' Dat kan niet anders, want het verschil is overduidelijk; de wet is nu eenmaal niet de belofte. Het natuurlijk verstand, hoewel het volkomen blind is, moet er toch mee instemmen, dat beloven iets anders is dan eisen; schenken iets anders is dan ontvangen. Als een paard kon spreken, zou het moeten toegeven, dat het twee verschillende zaken zijn, als de stalknecht het de ene keer haver te eten geeft en een andere keer op hem rijdt. En zo zijn belofte en wet zo ver van elkaar verwijderd als hemel en aarde. De wet eist: doe dat! De belofte schenkt: neem dat! (...)

3:18 ... *maar God heeft ze Abraham door de beloftenis genadiglijk gegeven.*

Het valt toch niet te ontkennen, dat God aan Abraham de belofte of de erfenis gegeven heeft, vóórdat de wet kwam; dat wil zeggen: God heeft de vergeving van de zonden, de gerechtigheid, de zaligheid, het eeuwige leven geschonken; wij mogen kinderen en erfgenamen van God en mede-erfgenamen van Christus zijn, naar het duidelijke woord uit Genesis 22:18: 'En in uw Zaad zullen alle volken gezegend worden.' Dan wordt de belofte geschonken niet met het oog op wet en werk. God is al het werk vóór geweest, doordat Hij de erfenis schonk, vóórdat Mozes geboren werd of ook maar iemand aan de wet dacht. (...)

Tot zover het belangrijkste van de brief. Dan volgen de voorbeelden over de tuchtmeester, over de minderjarige erfgenamen, verder de beeldspraak over de twee zonen van Abraham, Izak en Ismaël. Aan het slot komen nog voorschriften voor ons gedrag. In het tweede deel van de brief is Paulus meer de redenaar, terwijl hij tot dusver meer de onderwijzer was.

3:19 *Waar toe is dan de wet? ...*

Als wij leren dat de mens zonder wet en werken rechtvaardig genoemd wordt, dan komt noodzakelijkerwijs de vraag naar voren: als de wet niet rechtvaardigt, waarom werd zij dan gegeven? En waarom dringt God erop aan de wet te houden en waarom bezwaart Hij ons ermee, als de wet niet levend maakt? Wat heeft het voor waarde, dat wij ons zo streng met de wet bezighouden en ons kwellen, als zij, die nauwelijks een uur gewerkt hebben, gelijk gesteld worden met ons, die de last en de hitte van

de dag gedragen hebben? Ja, als de genade, welke door het Evangelie verkondigd wordt, komt, dan begint weldra ook het gemor, zonder hetwelk het Evangelie blijkbaar niet gepredikt kan worden. De Joden waren van mening, dat zij om hun wetstrouw gerechtvaardigd zouden worden. Toen ze nu het Evangelie hoorden, dat Christus in de wereld gekomen is, niet wegens de rechtvaardigen, maar om de zondaars te redden, en dat de zondaars de rechtvaardigen wegens vóórgaan in het koninkrijk Gods, waren ze diep verontwaardigd en klaagden ze dat zij zoveel eeuwen lang het zware juk van de wet met kommer en kwel gedragen hadden en dat zij er zich erbarmelijk mee afgebeuld hadden, dat zij aan de tiran wet zonder enige vrucht, ja zelfs tot hun grote schade, onderworpen waren geweest, dat nu daarentegen de heidenen die kruipen voor de afgoden, de genade hadden ontvangen zonder enig werk of moeite.

En zo morren tegenwoordig onze pausgezinden en zeggen: wat voor nut heeft het ons gedaan, dat wij twintig, dertig, veertig jaar als monniken geleefd hebben, plechtig beloofden kuis te zijn en arm en gehoorzaam, dat wij ons aan de voorgeschreven uren gehouden en missen gelezen hebben, dat wij onze lichamen met vasten, bidden en kastijding gekweld hebben, enz., terwijl de getrouwde man of vrouw, de vorst, de raadsheer, de leraar, de leerling, de koopman, de sjouwerman, de meid die het huis aanveegt, ons niet alleen gelijk zijn, maar zelfs nog beter en waardiger zijn dan wij ?

Daar gaat het om een moeilijke vraag, waarmee het verstand niet klaar komt en die het niet kan oplossen; het verstand wordt hierdoor gevoelig gekrenkt. Het verstand kent niets anders dan de wet, daarmee moet het zich noodzakelijkerwijs bezighouden en het meent langs deze weg gerechtigheid te kunnen verkrijgen. Als het daarom deze nieuwe mening van Paulus hoort, die aan de wereld onbekend is, dat namelijk de wet wegens de overtredingen is gegeven, oordeelt het: Paulus heft de wet op omdat hij de rechtvaardiging door de wet niet toestaat; hij lastert God, Die de wet gegeven heeft. Daardoor laat hij ook ons leven als heidenen, die de wet niet hebben. Laten we zondigen en in de zonde blijven, opdat de genade heel veel gelegenheid heeft genadig te zijn. En ook 'Laten we het boze doen, opdat het goede eruit voortkome.' Zo is het Paulus vergaan en zo vergaat het ons tegenwoordig ook. Als het volk hoort, dat de gerechtigheid uit het Evangelie komt, enkel door genade van God en door het geloof, en dat de wet en de werken daarbij geen rol spelen, trekt het dezelfde conclusie als het Joodse volk: dan doen we helemaal niets. Deze conclusie klinkt heel logisch.

Wat moeten wij eraan doen? We lijden hevig onder dit kwaad, maar wij kunnen er niets aan veranderen. Toen Christus predikte, kreeg Hij te horen, dat Hij een lasteraar en een opruier was. Toen zeiden ze: deze leer misleidt de mensen en maakt ze tot rebellen tegen de keizer. Zo hebben Paulus en alle apostelen het meegemaakt en zou het ons nu anders vergaan?! Al zou de wereld ons blijven lasteren en vervolgen, dan mogen wij ter wille van de aangevochten gewetens toch niet zwijgen; wij moeten vrijuit spreken, opdat zij uit de strikken van de duivel bevrijd worden. Ook kunnen wij er geen rekening mee houden, dat onze leer wordt misbruikt door slecht en kwaadwillig volk, waarvan noch met noch zonder wet iets terecht komt. Wij moeten erop bedacht zijn, hoe wij de gewetens in nood kunnen helpen, opdat zij niet met het goddeloze volk te gronde gaan. Als wij zouden zwijgen, dan zouden de gewetens, die zo in menselijke wetten en tradities verstrikt zitten dat zij zich op geen enkele manier kunnen bevrijden, helemaal geen troost hebben.

Toen Paulus zag, dat als anderen zich verzetten tegen zijn leer, weer anderen daaruit een vrijheid voor het vlees afleidden en zo nog slechter werden, vond hij troost door zichzelf voor te houden: ik ben een apostel van Jezus Christus en moet

het geloof van Gods uitverkorenen verkondigen en ik moet alles verdragen ter wille van de uitverkorenen. En zo doen ook wij vandaag de dag alles terwille van de uitverkorenen, die door onze leer, naar wij weten, worden geholpen. Maar op de honden en de zwijnen, waarvan sommige onze leer vervolgen en andere onze vrijheid te schande maken, ben ik zo boos, dat ik ter wille van hen m'n gehele leven lang geen enkel woord zou willen zeggen. Ik zou veel liever wensen, dat degenen die bij ons zijn en die ik met zwijnen vergelijk, samen met de tegenstanders, die ik honden moet noemen, nog steeds aan de tirannie van de paus onderworpen waren, dan dat door hen de heilige Naam van God gelasterd wordt.

Het morren gaat aldus: 'Als de wet niet rechtvaardigt, dan stelt de wet niets voor.' Maar dat is geen juiste gevolgtrekking. Want wie zou mogen zeggen: het geld rechtvaardigt niet, dus is het geld niets waard; de ogen rechtvaardigen niet, dus wil ik ze uitrukken; de hand rechtvaardigt niet, dus wil ik die afhakken? Zo onzinnig is het ook om te zeggen: de wet rechtvaardigt niet, daarom stelt de wet niets voor. Men moet iedere zaak op haar eigen merites beoordelen. Wij verklaren de wet dus niet nietig en doemwaardig, als wij die bij de rechtvaardiging buiten beschouwing laten. Wij geven op de vraag: 'Waartoe dient de wet?' alleen een ander antwoord dan de tegenstanders, die met boze bedoelingen voor de wet een functie en een gebruik verzinnen, die haar volstrekt vreemd zijn. (...)

Wij zeggen met Paulus in 1 Timothéüs 1:8: 'De wet is goed, als iemand die recht gebruikt.' Men moet de wet als wet gebruiken. (...)

Paulus verzet zich hier tegen de verdorven huichelaars die zeggen: waartoe dient de wet dan? Zij kunnen het woord van Paulus volstrekt niet verdragen: 'De wet is om de overtredingen erbij gevoegd.' Zij denken immers dat de wet er is om te rechtvaardigen. En dat is de algemene mening van het menselijk verstand en zo denken alle sofisten en eigenlijk ook iedereen, als het gaat over religie en gerechtigheid, dat die namelijk door de werken der wet wordt teweeggebracht. (...) Daarom is de mening, gerechtigheid te kunnen verwerven, het slechtste van alles wat slecht is en het zondigste van alles wat zonde is op de wereld. Want alle andere zonden en fouten kunnen uitgezuiverd worden of zelfs door de straffen der overheid verhinderd worden. Deze zonde (de privé-mening van ieder mens afzonderlijk over de gerechtigheid) wordt als de allerhoogste religie en heiligheid aangeprezen, terwijl het voor de vleselijke mens onmogelijk is in deze zaak juist te oordelen. Met deze pest - dat de mensen menen door eigen werken rechtvaardig te kunnen worden regeert de duivel oppermachtig op de gehele aarde; deze mening is waarlijk de kop van de slang en de strik waarin de duivel alle mensen vangt en gevangen houdt. Alle mensen denken van nature, dat de wet tot gerechtigheid leidt. Op deze tegenwerping: 'Waartoe dient de wet dan, als zij niet rechtvaardigt', antwoordt Paulus nu: Zij is niet gegeven om te rechtvaardigen, maar

3:19 ... **Zij (de wet) is om der overtredingen wil daarbij gesteld ...**

Alle dingen verschillen van elkaar, daarom ook hun gebruik. Men mag het gebruik van de dingen niet door elkaar halen. 'Een vrouw zal geen mannenkleden dragen en de man zal geen vrouwenkleden aantrekken' (Deuteronomium 22:5). De man is niet geschapen om te weven en de vrouw is niet geschapen om oorlog te voeren. Iedereen is bestemd voor een eigen plaats en een eigen werk. De predikant en de bisschop moeten onderwijzen, de koning en de vorst moeten regeren, het volk moet de overheden gehoorzamen, enz.

Zo behoren alle schepselen in hun orde en op hun plaats hun dienst te verrichten. De zon moet overdag schijnen, de maan en de sterren 's nachts, de zee moet haar vissen geven, de aarde haar vruchten, het bos zijn dieren en zijn hout, enz.

Zo zal ook de wet zich geen vreemde functie aanmatigen, zich dus niet met de rechtvaardiging bemoeien, maar de rechtvaardiging alleen aan de genade, de belofte en het geloof overlaten. De monniken mogen dan al vasten en bidden, zich anders kleden dan het overige christenvolk; zij mogen voor mijn part dat en nog meer doen om hun vlees te temmen en te kastijden, maar aan deze oefeningen mogen zij niet toeschrijven dat zij dienen ter rechtvaardiging tegenover God; dit is een vreemde dienst, die men aan die oefeningen niet mag toekennen. Wat is dan de functie van de wet? Overtreding. Een waarlijk mooie functie. 'De wet is om de overtredingen erbij gevoegd', zegt Paulus, dat wil zeggen los van de beloften en na de beloften is ook de wet toegevoegd, totdat het Zaad zou komen, enz. Zo staat het ook in Romeinen 5:20: de wet is daartussen ingekomen, dus na de beloften van genade tot op Christus, Die de beloften zou vervullen.

Hier moet over het tweevoudig gebruik van de wet gesproken worden.

1. Ten eerste is er het burgerlijk gebruik. God heeft de burgerlijke wetten, ja eigenlijk alle wetten voorgeschreven, om de overtredingen binnen de perken te houden. En zo is de gehele wet gegeven, om de zonden te voorkomen. Rechtvaardigt dan de wet, die de zonden binnen de perken moet houden? Nooit ofte nimmer. Dat ik niet doodsla, geen echtbreuk pleeg, niet roof, dat ik mij verre houd van andere zonden, dat doe ik niet vanuit mijn diepste innerlijk of uit liefde tot het goede, maar omdat ik het zwaard en de beul vrees. Die voorkomen het kwaad, zoals banden en ketenen de leeuw of de beer verhinderen, dat zij het een of ander verscheuren dat op hun weg komt. Dus als ik de zonde nalaat, is dat nog geen gerechtigheid, maar eerder een teken van mijn ongerechtigheid. Zoals dus het woedende en razende monster aan de ketting gelegd wordt, opdat het niet te keer gaat tegen alles wat het tegen komt, zo bindt de wet de dolzinnige en razende mens, dat hij niet al te zeer zondigt. En zo is de dwang het teken ervoor, dat zij, die de dwang nodig hebben (en dat zijn allen, die buiten Christus leven) niet rechtvaardig zijn, maar eerder goddelozen en razenden zijn, die men met de banden en de kerker van de wet moet temmen, opdat zij niet zondigen. En zo kan de wet niet rechtvaardigen.

De voornaamste zin en toepassing van de wet is, de goddelozen in toom te houden. Want de duivel regeert over de gehele wereld en drijft de mensen tot alle mogelijke schanddaden. Daarom heeft God overheid, ouders, leraars, wetten, banden en alle burgerlijke verordeningen ingesteld, opdat zij, als zij dan al verder niets klaarspelen, tenminste de duivel de handen binden, zodat hij niet naar believen kan woeden. Zoals men de bezetenen, in wie de duivel oppermachtig regeert, in boeien en ketenen klinkt, opdat zij niemand schade toebrengen, zo moet de overheid de gehele wereld die van de duivel bezeten is en regelrecht in alle mogelijke misdaden gestort wordt, in boeien en ketenen klinken. Dat wil zeggen: deze wereld moet met wetten, die handen en voeten binden, in toom gehouden worden, opdat zij niet regelrecht in al het boze valt. Als de wereld zich op deze wijze niet in toorn laat houden, dan wordt de doodstraf opgelegd. Deze burgerlijke dwang is hoogstnodig en door God verordend, ten eerste voor de openbare rust en in het algemeen om alles in stand te houden, maar het meest is deze burgerlijke wetgeving nodig, opdat wilde mensen niet door oproer en rellen de loop van het Evangelie hinderen. Paulus behandelt hier niet het burgerlijke gebruik van de wet; dat gebruik is wel zeer nodig, maar het rechtvaardigt niet. (...)

2. In de tweede plaats is er het theologische of geestelijke gebruik, dat ertoe dient om de overtredingen te vermeerderen. En om dit gebruik gaat het in de wet van Mozes hoofdzakelijk, want door de wet moet de zonde groeien en vermeerderd worden, bovenal in het geweten. Daarover spreekt Paulus nadrukkelijk in Romeinen 7:7. Dat is de ware dienst en het voornaamste en eigenlijke gebruik van de wet, dat zij de mens zijn zonde, blindheid, ellende, goddeloosheid, onwetendheid, haat,

Godsverachting, dood, hel, gericht en de verdiende toorn van God goed duidelijk maakt. Dit gebruik van de wet is de huichelaars, de sofisten aan de universiteiten en alle mensen die met de gedachte van rechtvaardiging door de wet of van eigengerechtigheid door het leven gaan, volkomen onbekend. God wil dat woeste ondiep neertrappen en vermorzelen, namelijk de mening dat men de gerechtigheid verdienen kan, en dan is Hij gedwongen, op de berg Sinaï een nieuwe wet te geven en dat met zo'n groot vertoon van vreselijke heerlijkheid, dat het gehele volk van schrik neergeworpen werd. Omdat het menselijk verstand met zijn ingebeelde eigengerechtigheid overmoedig wordt en zich verbeeldt, dat het met zijn eigengerechtigheid bij God een plaats verworven heeft, moet God iemand sturen die een Hercules is, de wet dus, die op het monster van menselijke eigendunk afstormt, het overwint en vernietigt. Daarom heeft de wet het alleen op dit monster gemunt en op niets anders. (...)

Zo moet men het woord in Jeremia 23:29 verstaan: 'Mijn woord is een hamer, die rotsen stukslaat.' Zolang de inbeelding van eigengerechtigheid in de mens blijft, blijven daar ook bestaan die onbegrijpelijke hoogmoed, aanmatiging, zelfverzekerdheid, haat tegen God, verachting van de genade en van het erbarmen, geen weet hebben van de beloften van Christus. En in zo'n hart vol eigengerechtigheid dringt geen enkele preek over de geschonken genade en over de vergeving der zonden door; dat wordt verhinderd door de machtige rots, de keiharde muur van de menselijke eigengerechtigheid, waarmee het hart van de mens omgeven is. (...)

Als de wet aanklaagt en het geweten verschrikt: dat had je moeten doen en je hebt het niet gedaan, daarom verval je aan de toorn van God en de eeuwige dood!, dan doet de wet haar eigenlijke werk. Dan wordt het hart tot wanhoop gebracht. (...)

Daarom is de wet de hamer die rotsen stuk slaat, het vuur en dat grote en hevige beven dat de bergen omkeert. Deze verschrikkingen van de wet, die door al deze dingen aangeduid worden, kon Elia niet verdragen en hij verborg zijn aangezicht in zijn mantel, 1 Koningen 19:11 e.v. Toen dan het onweer waarvan Elia getuige geworden was, ophield, kwam er het suizen van een zachte stilte, waarin de Heere was. Maar eerst moest er de vuurstorm zijn, dat beven en barsten van de aarde, voordat de Heere Zelf kwam in het suizen van de zachte stilte. (...)

Kortom: er heerste vele eeuwen lang een wonderlijke stilte over het verschil tussen wet en Evangelie in alle scholen en godshuizen. Dit feit bracht de gewetens in het grootste gevaar. Als namelijk het verschil tussen wet en Evangelie niet duidelijk is, kan de christelijke leer niet ongeschonden bewaard blijven. Als echter dit onderscheid ingezien wordt, ziet men ook de ware aard van de rechtvaardiging. Dan is het gemakkelijk het geloof van de werken te onderscheiden, Christus van Mozes en ook van de overheid en alle burgerlijke wetten. Want alles buiten Christus is slavernij tot de dood toe om de bozen te straffen. De vraag 'waartoe dus de wet?' beantwoordt Paulus als volgt:

... de wet is om der overtredingen wil daarbij gesteld ...

Dat wil zeggen, dat de overtredingen moesten toenemen, herkend worden en nog meer als overtredingen aan het licht komen. En in werkelijkheid gebeurt het ook zo. Als aan de mens door de wet de zonde, de dood, de toorn en het gericht van God, de hel, enz. geopenbaard worden, dan moet zo'n mens zijn geduld wel verliezen, gaan morren en beginnen God en Zijn wil te haten. Hij kan het oordeel van God, de dood en de verdoemenis niet verdragen; en toch kan de mens niet vluchten. Onvermijdelijk vervalt zo'n mens dan tot haat en tot lastering tegen God; ja tevoren, toen deze mens nog geen aanvechtingen kende, was hij een groot heilige, eerde God

en prees Hem, boog z'n knieën en dankte, zoals die Farizeeër in Lukas 18:11. Maar toen zonde en dood geopenbaard werd, wilde hij het liefst dat er maar geen God was, en zo brengt de wet tot de diepste haat tegen God. En zo wordt door de wet de zonde niet alleen aangetoond en herkend, maar ook vermeerderd, opgeblazen, aangestoken en groot gemaakt. Dat is het, wat Paulus in Romeinen 7:13 zegt: 'De zonde, opdat zij als zonde aan het licht zou komen, heeft door het goede mijn dood bewerkt, opdat zij, door het gebod uitermate zondig zou blijken.' In de Romeinenbrief behandelt Paulus deze werking van de wet uitvoerig. (...)

Maar waar is deze vernedering, deze verstoting en verbreking door de hamer van de wet dan goed voor? Daarvoor, dat wij openstaan voor de genade. Zo is dan de wet dienaar en deurwachter voor de genade. Want God is een God der nederigen, der ellendigen, der aangevochtenen, der bedrukten, der wanhopigen en van allen die geheel en al te gronde gegaan zijn. Het is immers Gods natuur de nederigen te verheffen, de hongerigen te spijzigen en de blinden het licht te geven, de ellendigen en aangevochtenen te troosten, de zondaars te rechtvaardigen, de doden levend te maken, de wanhopigen en veroordeelden te redden, enz. Hij toch is een machtige Schepper, Die alles maakt uit niets. Tot dit eigenlijke en natuurlijke werk van Hem laat God deze zeer schadelijke pestilentie niet toe, namelijk de inbeelding van eigengerechtigheid, die niet zondig, onrein, ellendig en verdoemd wil zijn, maar rechtvaardig, heilig, enz. Daarom moet God die hamer, de wet gebruiken die stukslaat, verbrijzelt en vermorzelt en volledig tenietdoet. Dan gaat het ondier eraan met zijn ijdel zelfvertrouwen, wijsheid, gerechtigheid, macht, enz., zodat het tenslotte van zijn ongeluk moet leren dat het verloren en verdoemd is. Als dan het geweten zo door de wet geschokt is, is er ruimte voor de leer van het Evangelie en voor de genade, die opricht en troost, want Christus is niet in de wereld gekomen om het gekrookte riet te verbreken of de rokende vlaswiek uit te blussen. Hij is gekomen om armen het Evangelie te prediken, de gebrokenen van hart te helen, de gevangenen vrijheid te verkondigen, enz. (...)

Nu is de dwaasheid van het menselijk hart zo groot, dat het in die strijd van het geweten, als de wet haar opgedragen taak, haar eigenlijke werk heeft verricht, de leer van de genade die om Christus' wil vast en zeker vergeving van zonden belooft en aanbiedt, niet aangrijpt, maar nog meer wetten zoekt waarmee ze zichzelf helpen wil. Dan zegt het hart: ik wil, als ik nog maar langer mag leven, mijn leven beteren, dit en dat doen; of ik wil in het klooster gaan, heel karig leven en genoeg nemen met water en brood, op blote voeten lopen, enz. Maar als u niet juist het tegenovergestelde doet, ik zeg, als u Mozes met zijn wet niet aan die zelfverzekerde en verharde mensen overlaat - want daar heeft hij zijn werk en als u in uw schrik en angst niet Christus aangrijpt, Die voor ons zondaars geleden heeft, gekruisigd en gestorven is, dan is het met uw zaligheid helemaal gedaan.

En zo heeft dan de wet met haar werken wel nut voor de rechtvaardiging; niet dat de wet zelf zou kunnen rechtvaardigen, maar zij drijft ons naar de belofte van de genade en doet ons die zoet en begerenswaardig voorkomen. (...) De wet is een heel nuttige dienaar, die tot Christus drijft. (...) Taak en zaak van de wet is het niet alleen de zonde en toorn van God te laten zien, maar ook tot Christus te drijven. (...)

3:19 . . . *totdat het Zaad zou gekomen zijn, wien Het beloofd was.*

Paulus maakt de wet niet tot een altijddurende zaak, maar verklaart dat zij is gegeven en dat zij aan de beloften wegens de overtredingen is toegevoegd, ten eerste om de overtredingen in de samenleving te beperken, hoofdzakelijk echter om ze in theologische zin openbaar te maken; maar dat is niet voor eeuwig, maar voor een zekere tijd. (...) Zolang dus de macht van de tirannie der wet, die ons de zonde

openbaart, duren moet, toont zij ons wat voor mensen wij zijn en geeft zij de toorn van God te kennen. Wie dat echt voelen, zouden in één keer te gronde gaan als zij geen troost ontvingen. Als daarom de dagen der wet niet verkort werden, zou geen mens zalig worden. Er moet dus aan de wet een mate van invloed en tijd voorgeschreven worden, waarbuiten zij niet mag heersen. Hoe lang moet de heerschappij der wet dan duren? Totdat het Zaad komt; dat heeft betrekking op het woord uit Genesis 22:18: 'In uw Zaad zullen gezegend worden alle volken.' Dus is de wet slechts een korte tijd noodzakelijk, tot de volheid van die tijd daar zal zijn en dat Zaad der belofte komt. Niet alsof de wet dit Zaad of de gerechtigheid zou kunnen brengen, zij moet de zonde in de samenleving binnen de perken houden en het woeste volk als het ware in de kerker opsluiten, maar in theologische zin moet zij de mensen van hun schuld overtuigen, verootmoedigen en verschrikken en de zo verootmoedigen en verslagenen dwingen, reikhalzend uit te zien naar het Zaad der belofte.

De geldigheidsduur van de wet kan men naar de letter of naar de geest verstaan. Naar de letter is de geldigheidsduur van de wet met de komst van Christus geëindigd: 'Wet en Profeten', zegt Christus, 'hebben tot Johannes toe geprofeteerd. Vanaf de tijd van Johannes tot op deze dag wordt het Koninkrijk der hemelen geweld aangedaan en de geweldigers nemen het met geweld' (Mattheüs 11:12 e.v.). Op die tijd werd Christus gedoopt en begon Hij te prediken en daarmee had - naar de letter - de wet en de hele Mozaïsche eredienst reeds afgedaan.

De geestelijke uitleg: de wet mag niet langer in het geweten regeren dan tot de voorbeschikte tijd van dit gezegende Zaad. Als de wet mij dus mijn zonde getoond, mij verschrikt en mij de toorn en het gericht van God geopenbaard heeft, zodat ik doodsbleek wordt, begin te wanhopen, enz., dan heeft zij de haar voorgeschreven maat, tijd en grens bereikt en moet zij haar alleenheerschappij neerleggen, zij heeft haar taak vervuld, zij heeft genoeg Gods toorn getoond en schrik aangejaagd. Dan heet het: wet, nu is het uit, nu heb je genoeg verschrikt en neergeslagen. 'Al uw watervloeden zijn over mij heen gegaan, uw verschrikkingen hebben mij overvallen' (Psalm 88:8). (...)

Als deze verschrikkingen en jammerklachten komen, dan is het uur van het gezegende Zaad aangebroken, dan moet de wet wijken; die is er toch maar bijgevoegd om de overtreding openbaar te maken en te vermeederen, echter slechts voor korte tijd, tot het zaad zou komen. Als dat Zaad gekomen is, dan moet de wet haar heerschappij aan een ander geven, namelijk aan Christus, over Wiens lippen woorden van genade komen, die niet aanklagen, geen schrik aanjagen, enz. Hij heeft een beter woord dan de wet, namelijk genade, vrede, vergeving der zonden, overwinning over de zonde, over de dood, enz. (...)

Het is voor een mens, die door het theologisch gebruik van de wet geoefend wordt, heel moeilijk te beseffen dat de geldigheidsduur van de wet ophoudt. Want in die verschrikking van het geweten, als men de zonde voelt, kan de ziel geen hoop hebben dat God genadig is en dat Hij om Christus' wil de zonden wil vergeven. De ziel oordeelt eenvoudig: God toomt tegen de zondaars, klaagt ze aan en verdoemt ze. Als dan niet het geloof komt, dat weer opricht, of als er geen broeder is, die met het Woord van God zo'n verslagen of door de wet verbrijzeld mens troost, dan volgt zeker de wanhoop en de dood. Christus zegt: 'Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in het midden van hen' (Mattheüs 18:20). Daarom is het zo heel erg als een mens, vooral een aangevochten mens, alleen is. 'Wee hem, die alleen is, want als hij valt, heeft hij niemand die hem overeind helpt', zegt Prediker 4:10. (...) Een aangevochten mens, die alleen is, kan een aanvechting van het vlees of van de geest niet overwinnen.

3:19 ... en zij (de wet) is door de engelen besteld in de hand des Middelaars.

Paulus betreedt hier een zijweg, werkt de gedachte echter niet uit, maar roert die terloops even aan. Al spoedig keert hij tot de hoofdgedachte, tot de gerechtigheid terug, als hij zich dan afvraagt: 'Is dan de wet tegen de beloften van God?' Paulus komt op deze zijweg door de volgende overweging: het verschil tussen wet en Evangelie ligt hem op de ziel gebonden, dit verschil komt niet alleen tot uitdrukking in de beperkte geldigheidsduur van de wet, maar ook in de wijze waarop ze tot ons is gekomen. 'De wet is namelijk door de engelen gegeven' (Hebreeën 2:2), maar het Evangelie door de Heere Zelf. En zo gaat het Evangelie de wet te boven, zodanig dat de wet de stem van de dienaren is, het Evangelie echter de stem van de heer. (...)

Verder is de wet niet alleen door engelen gegeven, maar daarbij ook nog door een dienaar die geringer was dan de engelen, namelijk door de mens Mozes, 'door de hand van een middelaar'. Christus echter is geen knecht, maar Hij is de heer. Hij is middelaar tussen God en mens, niet naar de wet zoals Mozes, maar Hij is de Middelaar van een beter verbond. Deze gedachte roert Paulus slechts aan, hij werkt haar echter niet uit. (...)

(Luther schildert nu, hoe het volk van Israël bij de wetgeving op de Sinai, weigerde de stem van God aan te horen; Mozes moest als tussenpersoon optreden. Het volk vluchtte naar zijn tenten.)

Deze vlucht laat zien, hoe onmetelijk diep de haat van het menselijk hart jegens de wet en bijgevolg ook jegens God is. Als er geen ander argument zou zijn dat laat zien, dat de gerechtigheid de mens niet door de wet ten deel valt, dan zou deze ene geschiedenis, die Paulus kort aanduidt met de woorden 'door de hand van een middelaar' een voldoende argument zijn. Het klinkt alsof Paulus wilde zeggen: denken jullie er dan niet aan, dat jullie vaders de wet zo slecht konden verdragen, dat zij de middelaar Mozes nodig hadden? En toen hij voor hen ingetreden was, waren ze er verre van de wet lief te hebben, want door vol angst te vluchten en ook door die middelaar hebben ze getoond van de wet een afschuw te hebben (dat betuigt de Hebreeënbrief). Als ze gekund hadden waren ze dwars door een ijzeren berg naar Egypte teruggekeerd. Maar ze waren ingesloten, zodat ze niet vluchten konden. En zo schreeuwen ze tegen Mozes: 'Spreek gij met ons, want als wij de stem van de Heere onze God nog meer moeten horen, zullen wij sterven.' Als zij dus de wet niet eens kunnen aanhoren, zeg mij, hoe zullen zij haar dan doen?!

Als dus het volk van de wet zich genoopt voelt, een middelaar te hebben, dan volgt onvermijdelijk, dat de wet dat volk niet gerechtvaardigd heeft. Wat heeft de wet dan gedaan? Dat wat Paulus zegt: 'De wet is erbij gevoegd, opdat de zonde overvloedig worde', Romeinen 5:20. De wet was dus het licht en de zon en wierp haar stralen in de harten van de kinderen Israëls en joeg ze daardoor schrik aan en vervulde hen met zo'n toorn tegen God en zo'n vrees voor God, dat zij zich van de wet en haar Auteur afwendden, en dat is toch een zeer zware zonde. Zou men zulke mensen voor rechtvaardig moeten houden? Beslist niet. Rechtvaardig zijn zij, die vol goede wil naar de wet luisteren, haar omhelzen en zich over haar verheugen. En zo laat de geschiedenis van de wetgeving zien, dat alle mensen op de gehele wereld, al zijn ze nog zo heilig, zich van de wet afkeren, er huiverig voor zijn en vluchten, ja wensen dat zij er niet was - zelfs zij die gereinigd en geheiligd waren, konden de wet niet aanhoren. Daarom kan de wet niet rechtvaardigen, maar heeft slechts de tegenovergestelde uitwerking. (...)

Het is toch uiterst dwaas, God en Zijn wet zo te haten, dat men ze niet eens kan aanhoren en dan toch te beweren dat wij door de wet gerechtvaardigd worden.

De sofisten zijn volslagen blind en begrijpen deze argumentatie niet. Ze zien alleen de buitenkant, het masker van de wet, en denken dat aan de wet wordt voldaan met een burgerlijk zedelijk gedrag; daarbij denken ze niet aan de ware geestelijke werking van de wet. (...) Daar zij deze eigenlijke functie van de wet niet kennen, concluderen zij, dat de mensen een goede wil hebben en de wet kunnen houden. Dan moet u aan het volk der wet met zijn middelaar maar eens vragen of dat waar is. Zij hebben de stem van de wet op de Sinaï gehoord. U kunt het ook aan David vragen, die in zijn psalmen zo dikwijls klaagt, dat hij van Gods aangezicht verworpen is en zich dan alleen verlaat op de genade van de barmhartige God. Nee, de wet rechtvaardigt niet. (...)

De geschiedenis van de wetgeving en de vlucht van het volk leren ons, hoe het met de kracht van de vrije wil gesteld is. Het volk is verschrikt en siddert. Waar is dan de vrije wil, waar de goede wil en de juiste houding? Wat brengt nu de vrije wil in de gereinigde en geheiligde tot stand? Hij verschaft geen raad, verduistert het verstand en drukt de goede wil weg. De vrije wil verwelkomt en omhelst niet vol vreugde de Heere, Die daar op de berg Sinaï met donder en bliksem en vuur komt; hij kan de stem des Heeren niet horen; hij zegt: 'De Heere moet maar niet met ons spreken, opdat wij niet sterven!' En zo zien wij dus, wat de kracht van de vrije wil bij de kinderen Israëls aanricht, die na hun heiliging nog geen lettergreep of ook maar een letter van de wet kunnen aanhoren. En zo zijn alle mooie praatjes van de vrije wil louter klucht.

3:20 ***En de Middelaar is niet middelaar van één ...***

Nu gaat Paulus de twee middelaars vergelijken en boven deze verhandeling zet hij een heel algemene stelling: 'Maar een middelaar behoort niet bij slechts één persoon.' Tussen God en God is geen middelaar nodig. Het woord middelaar sluit in, dat er twee zijn, waarvan de één de bemiddeling hard nodig heeft, terwijl de ander die niet behoeft. En zo behoort een middelaar niet bij één persoon, maar bij twee, en wel bij twee tussen wie geen harmonie bestaat. Zo is Mozes volgens de algemene definitie een middelaar, omdat hij als bemiddelaar optreedt tussen de wet en het volk, dat de theologische (geestelijke) zin van de wet niet verdragen kan. De wet moet dus veranderd worden, zij moet een nieuw gezicht en een andere stem krijgen, dat wil zeggen de theologische (geestelijke) stem van de levende wet moet voor hen voor wie zij bedoeld is, gemaskeerd worden en door middel van de stem van Mozes verdragen en aangehoord worden.

Deze gemaskeerde wet spreekt niet meer in haar majesteit, maar door middel van de mond van Mozes. En zo verricht de wet ook niet meer haar eigenlijke taak, dat wil zeggen zij schokt de gewetens niet. En zo verstaan de mensen de wet ook niet meer in haar diepte, maar krijgen er slechts een gevoel van veiligheid door, ze vallen in diepe slaap en worden tot huichelaars vol eigenwaan. En nochtans moet er één van beide plaats vinden: of de wet treedt, naast haar eigenlijke gebruik, met Mozes als sluier op maar dan, zo zeg ik, maakt ze huichelaars - of ze is zonder bedekking werkzaam in haar eigenlijke functie en dan doodt ze, omdat het menselijk hart de wet in haar eigenlijke functie en zonder sluier en bedekking niet kan verdragen. U moet dus, als u zonder de sluier op de bedoeling van de wet let, of in het geloof het beloofde Zaad aangrijpen (dat wil zeggen u moet boven de bedoeling van de wet uit op Christus zien, Die de vervulling van de wet is en Die tegen u zegt: 'De wet heeft u genoeg aan het schrikken gemaakt, vertrouw op Mij, Mijn zoon, uw zonden worden u vergeven' - daarover hieronder nog meer), of u moet beslist een beroep doen op Mozes als de middelaar met de sluier.

Daarom is het te begrijpen, dat Paulus in die algemene stelling zegt: 'Een middelaar behoort niet bij één persoon.' Het was onmogelijk dat Mozes alleen voor God

middelaar zou zijn, want God heeft geen middelaar nodig. Mozes is ook niet alleen voor het volk middelaar. Hij staat als middelaar tussen God en het volk, dat met God niet overweg kan. De taak van de middelaar is, de beledigde partij met de beledigende te verzoenen. Zoals ik al zei, is Mozes zo'n middelaar, die de stem van de wet verandert en voor de hoorder verdraaglijk maakt, hij laat niet de kracht van de te vervullen wet gelden. Kortom: hij is de middelaar met de sluier en brengt de kracht van de wet alleen maar door de sluier heen. En zo komt het, dat zijn leerlingen huichelaars blijven.

Maar wat denkt u wel dat er gebeurd zou zijn, als de wet zonder Mozes gegeven zou zijn, of voor of na de tijd van Mozes en als er geen middelaar bij geweest zou zijn en als het volk niet had mogen vluchten of geen middelaar had mogen hebben? Dan was het volk, of door de al te grote schrik getroffen plotseling te gronde gegaan, of als het ongedeerd had moeten blijven, dan had er een of andere middelaar moeten komen, die op zodanige wijze tussen de wet en het volk had moeten treden, dat zowel het volk behouden als de wet van kracht gebleven zou zijn en het volk met die wet in overeenstemming gebracht zou zijn. En zo treedt Mozes dus tussenbeide en wordt middelaar, met masker en sluier, maar de schrik tegenover de wet kan hij voor de gewetens niet wegnemen. Daarom, als Mozes en zijn sluier weg zijn, als de mens in de dood of in de strijd van het geweten de toorn en het oordeel van Gods gericht over de zonde gewaar wordt, door de wet geopenbaard en vermeerderd, dan moet er, zal het niet tot wanhoop komen, een middelaar tussenbeide treden, die zegt: 'Gij zondaar zult niet sterven maar leven, ook als de wet en de toorn ondertussen blijven!'

Deze Middelaar is Jezus Christus, Die niet zoals Mozes de stem van de wet verandert, de wet niet door een sluier vervaagt, Die mij niet buiten de gezichtskring van de wet voert, nee, Hij treedt de toorn van de wet in de weg, draagt die en voldoet aan de wet in Zijn eigen lichaam. Daarom zegt Hij door het Evangelie tot mij: de wet is verschrikkelijk en vol toorn, maar je moet je geen schrik laten aanjagen en vluchten, maar je moet standhouden. Ik betaal jouw verplichtingen en voldoe voor jou aan de wet. Dat is een heel andere middelaar dan Mozes, Hij treedt tussen de toornende God en de zondaar in. Dan helpt er geen bemiddeling van Mozes meer, dan heeft deze zijn kracht verloren en zijn taak met het voorhouden van de sluier wel vervuld. Nu gaat het erom, dat de wanhopige zondaar of de stervende mens en de beledigde en toornende God tot elkaar komen. Dan moet er een andere Middelaar komen dan Mozes, één Die aan de wet voldaan heeft, haar toorn draagt en mij verloren zondaar, die de eeuwige dood verdiend heeft, met de toornende God verzoent.

Deze Middelaar roert Paulus terloops aan, als hij zegt: 'Maar een middelaar behoort niet bij één persoon.' Want het woord middelaar duidt letterlijk degene aan, die tussen de beledigde en de belediger bemiddelt. Wij zijn de beledigers, God met Zijn wet is de beledigde. De belediging is van dien aard, dat God haar niet door de vingers kan zien en dat wij haar niet kunnen goedmaken. Zo is er tussen God, Die in Zichzelf één is, en ons de grootst mogelijke verwijdering. God kan tenslotte Zijn wet niet herroepen maar Hij wil dat zij gehouden wordt. En wij, overtreders van de wet, kunnen niet uit het gezichtsveld van onze God wegvluchten. Toen is Christus tussen die twee, die heel ver van elkaar verwijderd en door een oneindige en eeuwige scheiding uiteen gerukt zijn, gaan staan en heeft hen met elkaar verzoend. Hoe dan? Paulus zegt ergens anders (Kolossenzen 2:14 e.v.): 'Hij heeft de schuldbrief die tegen ons sprak en ons door de geboden (dus door de wet) in de weg stond, vernietigd en weggedaan door hem aan het kruis te nagelen; Hij heeft de machten en overheden alle wapens afgenomen, hen publiekelijk aan de kaak

gesteld en zo over hen getriomfeerd.' En zo is Christus niet de Middelaar voor één, maar de Middelaar voor die twee, die hevig met elkaar in conflict gekomen waren. (...)

3:20 ... **maar God is één.**

God heeft niemand beledigd, daarom heeft Hij geen middelaar nodig; wij hebben God beledigd, daarom hebben wij een middelaar nodig, niet die Mozes, wij hebben Christus nodig, Die beter met ons spreekt, enz. Tot zover de uitweiding van Paulus, nu keert hij weer tot de hoofdgedachte terug.

3:21 **Is dan de wet tegen de beloftenissen Gods? ...**

Hierboven heeft Paulus gezegd: de wet rechtvaardigt niet. Dus geven wij het op? Nee, heeft hij gezegd, zij heeft haar eigen nut. Welk? Zij brengt de mensen tot de kennis van zichzelf, toont en vermeerdert de zonde, enz. Nu rijst een andere vraag: als de wet de mensen alleen maar slechter maakt en hun de zonde laat zien, is de wet dan niet in strijd met de beloften van God, is het dan niet zo, dat God door de wet alleen maar getergd en beledigd wordt, zodat Hij Zijn beloften niet houden en vervullen kan? Wij Joden hebben toch het tegenovergestelde gedacht, namelijk, dat de wet ons bij die uitwendige tucht houdt en bewaart, die God ertoe zal bewegen des te vlugger Zijn belofte te vervullen, ja, dat wij op grond van dat doen van de wet de belofte verdienen kunnen.

Paulus antwoordt: nee, juist het tegenovergestelde, hoe meer u acht geeft op de wet, hoe meer de belofte verhinderd wordt. Het natuurlijk verstand beledigt de God der belofte, door niet Zijn goede en heilige wet te willen horen, het zegt immers: 'De Heere moge niet met ons spreken - wij zouden anders sterven' (Exodus 20:19). Zou God zijn belofte moeten vervullen aan hen, die Zijn wet en Zijn vermaningen niet alleen niet aannemen, maar zelfs hartgrondig haten en schuwen? Dan rijst, zoals ik zei, direct de vraag: schijnt dan dus de wet de belofte in de weg te staan?

Op deze vraag gaat Paulus kort in en antwoordt:

3:21 ... **Dat zij verre ...**

En waarom dat? Allereerst omdat God Zijn belofte niet gegeven heeft, daartoe bewogen door onze waardigheid, verdienste of goede werken; Hij heeft Zijn belofte gegeven uit louter onbegrijpelijke en eeuwige goedheid en barmhartigheid. Hij zegt immers niet tot Abraham: omdat gij de wet gehouden hebt, daarom 'zullen in u alle volken gezegend worden.' Tot de onbesneden Abraham, die nog geen wet had, ja tot dan toe in de heidense afgodendienst leefde (zoals geschreven is in Jozua 24:2) zegt de Heere: 'Gaat uit uw vaderland', enz., 'Ik zal uw beschermer zijn' en verder: 'In uw zaad zullen gezegend worden', enz. Dat zijn absolute beloften van God, die God om niet aan Abraham beloofd heeft, zonder welke voorwaarde dan ook en zonder te letten op vroegere of latere werken en verdiensten.

En dit gaat vooral in tegen die Joden, die menen dat de Goddelijke beloften door de zonde verhinderd zouden worden. Paulus zegt: God vertraagt de belofte niet om onze zonde en verhaast ze niet om onze gerechtigheid en verdienste; Hij ziet naar geen van beide. Daarom, al worden wij ook door de wet slechter gemaakt en al haten wij God er meer door, dan wordt God er toch niet toe bewogen de belofte op te schorten. Die steunt niet op onze waardigheid of gerechtigheid, maar op Zijn goedheid en barmhartigheid. Daarom is het enkel verbeelding, als de Joden zeggen: de Messias komt niet, omdat onze zonde Zijn komst vertraagt. Dat zou bijna betekenen, dat God door onze zonde onrechtvaardig of wegens onze leugenachtigheid een leugenaar zou worden. Hij blijft altijd recht vaardig en waarachtig, of wij nu zondigen of niet. En zo is Zijn waarachtigheid de enige grond voor het aanbieden en vervullen van de belofte.

Verder: als de wet ook de zonde openbaart en vermeedert, dan is dat toch niet tegen de belofte van God in, integendeel, zij staat borg voor de belofte. Want met haar eigenlijke en volmaakte werk is het alleen haar bedoeling de mensen te verootmoedigen en hen zo te bewerken (als de wet tenminste op de juiste manier gebruikt wordt) dat zij zich vol verlangen uitstrekken naar de genade. De mens, die door de wet kennis van de zonde krijgt, ja vermeedert van de zonde ervaart, ziet nu eerst recht zijn goddeloosheid en de vijandschap van het menselijk hart tegen Gods wet en tegen God Zelf. Dan ontdekt hij, dat hij niet alleen God niet liefheeft, maar die ingoede God, en ook Zijn allerheiligste wet haat en lastert (...)

Doordat de wet zo tot de kennis en het bekennen van het kwaad noodzaakt, is haar werk voltooid, haar tijd is om en de genadetijd is aangebroken, dat het beloofde Zaad komt, Die de door de wet verschrikte en neergeworpen mens weer opricht en troost.

Op deze manier staan de wet en de beloften niet tegenover elkaar, ten eerste omdat de belofte niet op de wet steunt, maar op de waarachtigheid van God, ten tweede omdat de wet in haar beste en hoogste gebruik de mensen verootmoedigt en door die verootmoediging bewerkt zij, dat wij zuchten en ons verlangend uitstrekken naar de hand van de Middelaar; zo maakt de wet de genade en de barmhartigheid van de Middelaar zelfs zeer goed (zoals Psalm 109:21 zegt: 'Goed is Uw goedertierenheid') en zij maakt Zijn gave waardevol en onuitsprekelijk; en zo maakt de wet ons ontvankelijk voor Christus. Wie de bitterheid niet gesmaakt heeft, weet het zoete niet te waarderen. Honger is de beste kok. Zoals de dorre aarde dorst naar regen, zo laat de wet de verslagen harten dorsten naar Christus. Dezen smaakt Christus het zoetst, hun is Hij vreugde, troost en leven. Nu pas worden Christus en Zijn werk op de juiste wijze gekend. (...)

Christus Zelf zoekt dorstige harten, Hij trekt ze met zulke liefelijke woorden tot Zich en zegt: 'Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u verkwikken' (Mattheüs 11:28). (...) Hij vermorst Zijn bronwater niet op de vette klei, die geen behoefte heeft aan verkwikking en verfrissing. (...) Dat wil zeggen: Hij vertroost en geneest die harten, die door de wet gekweld en beangstigd zijn. Nee, de wet is niet tegen de belofte.

3:21 ... Want indien er een wet gegeven was, die machtig was levend te maken, zo zou waarlijk de rechtvaardigheid uit de wet zijn.

Paulus zegt met deze woorden heel eenvoudig: geen wet kan levend maken, de wet kan alleen doden. (...) Met de woorden: 'Want indien er een wet gegeven ware', enz., leert Paulus heel duidelijk, dat zelfs de Goddelijke wet niet tot leven kan brengen, maar juist het tegendeel bewerkt. Deze woorden van Paulus, ofschoon ze toch duidelijk genoeg zijn, zijn voor de pausgezinden toch volkomen duister en onbekend. Als zij deze woorden ernstig zouden nemen, zouden ze niet kunnen roemen over de vrije wil, over de krachten in de mens of over het overschot aan werken, enz. Maar om er toch maar niet bij te staan als goddeloos en als heidenen, die de woorden van een apostel van Christus schaamteloos ontkennen, maken ze door zulke verderfelijke opmerkingen zonder ophouden die teksten bij Paulus bespottelijk, die gaan over de wet die de zonde laat zien en de toorn opwekt (daarbij gaat het dan natuurlijk over de wet der tien geboden) dat wil zeggen: ze zeggen domweg dat Paulus over de ceremoniële wet spreekt en niet over de morele wet. Maar Paulus spreekt duidelijk genoeg over de morele wet. Hij zegt hier: 'Indien er een wet gegeven ware', enz., en daarbij zondert hij geen enkele wet uit. Daarom heeft de opmerking van de sofisten geen enkele betekenis. De ceremoniële wetten zijn op gelijke wijze door God ingesteld als de morele wetten en werden even streng

gehouden; de Joden hebben het gebod over de besnijdenis met even grote eerbied in acht genomen als het sabbatsgebod. Paulus spreekt over de gehele wet.

In het pausdom worden deze woorden van Paulus in alle kerken en kapellen gezongen en gelezen, en toch wordt het tegendeel onderwezen en gepraktiseerd. Paulus zegt heel eenvoudig, dat er geen wet gegeven is, die tot het leven kan leiden. De sofisten onderwijzen duidelijk het tegendeel en beweren, dat er ontelbaar vele wetten gegeven zijn die tot het leven leiden. Natuurlijk zeggen zij dat niet regelrecht, maar in werkelijkheid denken zij zo. Daarvan getuigen het monnikenwezen, de ontelbare menselijke wetten, tradities en ceremoniën, de werken en verdiensten, die God uit billijkheidsoverwegingen of uit plicht zou aanrekenen, talloze andere vrome vormen van eredienst, die zij zelf hebben ingevoerd, die alleen zij gepredikt hebben ten koste van het Evangelie. En bovendien beloofden ze allen die in deze vormendienst leefden, genade, vergeving van zonden en eeuwig leven. Dat kunnen ze niet ontkennen. Hun eigen boeken zijn immers als de zekerste getuigen voorhanden in deze strijdvraag. (...)

Na deze weerleggingen en argumenten leert Paulus zo rustig en schoon dat de wet - als men haar ware en echte gebruik beziet - niets anders op het oog heeft dan een goede opvoeding tot gerechtigheid. Zij werkt er aan mee, dat het zich inbeelden van eigen gerechtigheid en eigen heiligheid wegvalt en dat Christus met Zijn weldaden dierbaar gaat worden. (...)

3:22 Maar de Schrift heeft het alles onder de zonde besloten.

(...) Paulus zegt: 'De Schrift heeft alles onder de zonde besloten.' Waar heeft zij dat gedaan? Nergens sterker dan in de beloften, zoals Genesis 3:15: 'Het vrouwenzaad zal de slang de kop vermorzelen' en Genesis 22:18: 'In uw Zaad zullen alle volken gezegend worden.' Waar ook maar een belofte in de Heilige Schrift staat, die op Christus betrekking heeft, daar worden gerechtigheid, zegen, zaligheid en leven beloofd. Maar het tegengestelde is ook waar: waar geen belofte is, daar is geen gerechtigheid, zegen, zaligheid en leven, maar zonde, vloek, dood, duivel en een eeuwig verderf.

En zo besluit de Schrift juist in de beloften alle mensen onder zonde en vloek. Daarnaast staan de tekstplaatsen uit de wet, zoals Deuteronomium 27:26: 'Vervloekt zij ieder, die niet blijft in datgene wat in de wet geschreven is.' Met duidelijke woorden besluit zo'n tekst, de publieke zondaars of degenen die de wet zichtbaar niet houden, onder de zonde en onderwerpt hen daaraan. Maar deze woorden uit Deuteronomium 27 treffen ook degenen die zich onder de wet stellen en er met heel hun kracht naar streven haar te vervullen; zulke mensen waren de Joden, zoals boven uiteengezet werd. Maar deze woorden van Mozes betreffen ook alle monniken, kluizenaars, kartuizers met hun zo heilige geloften en religieuze oefeningen. Hier hoort u in alle duidelijkheid, dat heel eenvoudig alles onder de zonde besloten ligt. (De monniken beelden zich immers warempel in dat, als iemand kort na het afleggen van zijn gelofte zal sterven, hij dan terstond de hemel in vliegt.) Geen enkele gelofte, geen enkele ook nog zo verheven religieuze oefening der kartuizers is gerechtigheid, het ligt alles onder de vloek. En hoezo? Uit kracht van deze belofte 'het zaad der vrouw' en andere beloften; verder uit kracht van deze wet 'Vervloekt zij', enz. en van andere woorden. Bijgevolg kan geen monnik, geen kartuizer en geen celestijn de kop van de slang vertrappen, zij zijn zelf onder de voet gelopen door het hoofd van de slang, dat wil zeggen zij zijn onder de macht van de duivel. Maar wie gelooft dat?

Kortom: wat buiten Christus en Zijn belofte is, is besloten onder de zonde, en daarbij is niets uitgezonderd, of het nu gaat over de ceremoniële wet of over de

morele wet of over de wet der tien geboden, over wat Goddelijk of over wat menselijk is. Hij, Die zegt: 'alles', sluit niets uit. En zo besluiten wij met Paulus, dat de staatsregelingen en de wetten van alle volken, al zijn zij nog zo goed en noodzakelijk, dat alle godsdienst oefeningen en alle religies buiten het geloof in Christus onder de zonde, onder de dood en onder de eeuwige verdoemenis liggen, als niet, en daar zullen we nog over spreken, de belofte uit het geloof in Christus erbij komt. (...)

Daarom zijn deze woorden waar: alleen het geloof rechtvaardigt, ook als de tegenstanders die op geen enkele manier kunnen verdragen; want Paulus trekt hier de zeer sterke conclusie, dat de wet niet levend maakt, omdat zij daarvoor niet gegeven is. Als dus de wet niet rechtvaardigt en levend maakt, doen de werken dat ook niet. Deze gedachte wil Paulus inbrengen, als hij zegt dat de wet niet levend maakt, en dat dan dus de werken het ook niet doen. Het klinkt immers krachtiger als je zegt: de wet rechtvaardigt niet, dan wanneer je zegt: de wetten maken niet levend. Als dus de wet zelf, ook de vervulde wet (ofschoon haar vervulling toch onmogelijk is), niet rechtvaardigt, dan veel minder de werken zelf! Bijgevolg maakt het geloof zonder werken rechtvaardig. Paulus duldt niet die toevoeging het geloof rechtvaardigt met de werken. Hij houdt ons juist het omgekeerde voor en zegt in Romeinen 3:20 en in deze brief 2:16. 'Op grond van werken der wet zal geen sterveling voor God gerechtvaardigd worden. Er is geen wet gegeven, die zou kunnen levend maken.'

3:22 ... opdat de belofte uit het geloof van Jezus Christus der gelovigen zou gegeven worden.

(...) Met dit woord bestrijdt Paulus uit alle macht de gefantaseerde mening van de sofisten en andere werkheiligen, die zij hebben met betrekking tot de gerechtigheid uit de wet en de werken. (...)

Hier gaat het niet om het gesprek over de werken, maar om het conflict over de rechtvaardiging. (...)

Niemand kan de goede werken hoog genoeg prijzen, als hij ze maar niet met de rechtvaardiging in verband brengt. Wie kan het nut en de vrucht van ook maar één werk dat een christen doet uit het geloof en in het geloof op de juiste waarde schatten. Zo'n werk is meer waard dan hemel en aarde, daarom kan de hele wereld niet ook maar één goed werk in dit leven naar waarde belonen. Ook kent de wereld deze genade niet, dat zij de goede werken van de vromen breedvoerig naar voren zou kunnen brengen, nog minder weet zij van beloning. Zij ziet het goede werk van de christenen helemaal niet, of, als zij die goede werken wel ziet, dan houdt zij ze niet voor goede werken, maar oordeelt, dat het euvelde van de ergste soort zijn en zij die deze werken verricht hebben als het ware uit de wereld gestoten moeten worden als schadelijk en verderfelijk voor de mensheid. Zo werd immers ook Christus, de Heiland der wereld, voor Zijn zo grote en onschatbare weldaden met de allersmadelijkste dood aan het kruis 'beloond' (...) De werken daarentegen die buiten het geloof verricht worden, liggen onder de zonde en de vloek, al zijn ze op het oog ook nog zo heilig. En daarom verdienen zij, die zulke werken doen, nooit ofte nimmer genade, gerechtigheid en eeuwig leven, daar zij immers door hun 'goede werken' alleen maar zonde op zonde stapelen. (...)

3:23 Doch eer het geloof kwam ...

Paulus gaat door met het beschrijven van het nut en de noodzakelijkheid van de wet. (...) De wet is het woord, dat het leven laat zien en tot leven aanspoort. Zij is niet alleen tot de dood gegeven. Dat is weliswaar het voornaamste gebruik en doel van de wet, dat ze de dood openbaart, dat op deze wijze de zonde in haar wezen en omvang ten volle aan het licht komt. Maar de wet openbaart de dood niet zo, als zou

zij vreugde aan de dood beleven of als zou zij niets anders zoeken dan onze dood; de wet heeft bij haar vreselijk werk de bedoeling, dat de verschrikte en verootmoedigde mensen alle tot de vreze Gods komen. (...)

God moet dus een hamer hebben, die sterk genoeg is om de rotsen stuk te slaan; Hij heeft een vuur nodig, dat midden in de hemel brandt en de bergen kan verwoesten, dat wil zeggen dat Hij met de wet dit hardnekkige en weerbarstige ondiep, de aanmatiging, wil onderwerpen, opdat de mens wordt verbrijzeld, tenietgedaan en hij aan zijn kracht, zijn gerechtigheid en zijn werken gaat wanhopen en vol schrik voor God vurig gaat verlangen naar Diens barmhartigheid en de vergeving van zonden.

3:23 ... **waren wij onder de wet in bewaring gesteld ...**

Dat wil zeggen: voordat de tijd van het Evangelie en van de genade kwam, was het de functie van de wet, dat zij ons achter slot en grendel zou houden. (...)

Nu houdt geen dief, moordenaar of rover van zijn boeien en van de donkere kerker waarin hij gevangen gehouden wordt. Integendeel, als hij kon, zou hij de kerker met z'n ijzeren boeien stuk slaan en tot stof verpulveren. In de kerker moet hij zich wel van misdrijven onthouden, maar dat doet hij niet uit goede wil of uit liefde tot de gerechtigheid, maar omdat de kerker hem tegenhoudt. De gekerkerde verafschuwt en haat de zonde en de diefstal helemaal niet, integendeel, het spijt hem diep, dat hij niet vrij is en niet kan stelen; nee, de dief haat de kerker en als hij maar kon uitbreken, zou hij net zo doen als vroeger. En zo staat het ook met de kracht van de wet en met de gerechtigheid uit de wet, zij dwingt ons tot een uitwendig goed-zijn, daar zij de overtreders dreigt met straf en met de dood. En zo gehoorzamen wij de wet uit vrees voor straf, maar tegen onze wil en met veel tegenzin. Wat is dat echter voor een gerechtigheid, als men uit vrees voor straf het boze nalaat?

Ondertussen heeft de wet toch dit voordeel, dat zij, al blijven de harten ook nog zo goddeloos, tenminste aan de buitenkant en in de maatschappij de dieven, moordenaars en openlijk verdorven mensen in toom houdt. Daar staat hun mogelijk minstens te wachten, dat zij in deze wereld voor hun zonden met rad, kruis, zwaard, enz. gestraft worden; en voor het hiernamaals moeten deze mensen rekening houden met de eeuwige dood en de hel. Als dat niet zo was, zou geen overheid, geen huisvader of opvoeder met geweld of met de een of andere wet of met boeien de dolle mens in toom kunnen houden. Door de dreiging van de wet, die toch schrik aanjaagt, kunnen de goddelozen enigermate afgeschrikt worden, zodat ze niet tot alle mogelijke misdaden vervallen. Maar intussen zouden zij het liefst willen, dat er geen wet, geen straf, geen hel en uiteindelijk ook geen God was. Als God geen hel zou hebben en de bozen niet zou straffen, zouden zij Hem allemaal liefhebben en prijzen. Omdat God de bozen straft en omdat allen boos zijn, daarom kunnen de mensen, voorzover ze onder de wet besloten zijn, God alleen maar haten en tot het uiterste lasteren.

Voorts zijn de mensen niet alleen wat het maatschappelijke betreft, in de wet opgesloten, het geldt ook in theologisch -geestelijke zin. Dat wil zeggen: de wet is ook een geestelijke kerker en een ware hel, want als zij de zonde openbaart, dreigt zij met de dood en de eeuwige toorn van God; dan kan geen mens vluchten en troost vinden. (...) De mens is dan namelijk in een kerker opgesloten, waar hij niet meer uit kan en ook niet ziet hoe hij uit deze boeien kan losraken, d.w.z. zich van deze schrik bevrijden. En zo is de wet in burgerlijke en in theologische zin een kerker. In de eerste plaats houdt zij op maatschappelijk gebied de goddelozen in toom en sluit ze op, zodat zij niet naar hun lust tot alle mogelijke misdaden kunnen vervallen. Verder toont ze ons op geestelijk gebied de zonde, verschrikt en verootmoedigt ons, opdat wij als verschrikten onze ellende en onze verdoemenis

beseffen. Dan zit de mens in de kerker opgesloten en dat is het ware en eigenlijke gebruik van de wet, dat echter niet altijddurend is; want deze opsluiting en deze bewaring onder de wet mag niet langer duren dan tot wanneer het geloof komt. Als het geloof komt, moet iedere 'theologische kerker van de wet' ophouden te bestaan. (...)

Deze woorden 'onder de wet in bewaring gesteld en besloten worden' zijn niet onschuldig, speculatief of sofistich, maar waar en ernstig. De bewaring of de kerker wijzen op werkelijke en geestelijke verschrikkingen, waarin het geweten zo klem gezet wordt, dat het in de hele wijde wereld geen plaats zou kunnen vinden waar het gerust kan zijn. Ja, als deze verschrikkingen aanhouden, voelt het geweten zo'n angst, dat het meent, dat hemel en aarde, al waren ze tien maal zo groot en zo ruim, zo nauw zijn als een gat in de muur. Dan worden aan de mens alle wijsheid, alle kracht, alle gerechtigheid, alle raad en hulp ontnomen. Want het geweten is zo zwak en teer; als het in de kerker van de wet opgesloten zit, ziet het geen enkele uitweg meer. Integendeel, de beklemming lijkt alleen maar tot in het mateloze toe te nemen. Dan voelt het geweten de oneindige toorn van die God, Wiens hand niemand kan ontvluchten, zoals Psalm 139:7 zegt: 'Waar heen zou ik vluchten voor Uw Geest?'

Zoals de kerker in maatschappelijke zin op lichamelijke vernedering wijst - hier gaat het over de opsluiting van het lichaam, zodat vrije beschikking daarover niet meer mogelijk is - zo duidt de gevangenis in theologische zin op de verwarring en verontrusting van het hart. Nu gaat het erom, dat het geweten wordt beroofd van haar vrede en rust. Dat moet echter niet eeuwig duren, zoals het verstand oordeelt als het aan deze gevangenis denkt, maar het geldt alles 'met het oog op het toekomstig geloof'. Men moet dus zo'n hart, dat onder de wet besloten is, op deze manier oprichten en troosten: 'Broeder, gij zijt nu benauwd, maar gij moet weten dat gij niet eeuwig in deze kerker opgesloten zult zijn, daar er geschreven staat, dat wij besloten worden tot op het geloof.' (...) Gij wordt door de wet ter dood gebracht, opdat gij door Christus tot leven komt. Wanhoop niet zoals Kain, Saul en Judas. (...) God wil, dat gij deze opsluiting recht gebruikt, namelijk met het oog op het toekomstig geloof. God wil niet, dat gij door de wet zo in verwarring gebracht wordt, dat gij in de verwarring blijft. Hij wil u niet zo doden, dat u in de dood blijft. Hij spreekt door de profeet Ezechiël (33:11): 'Ik heb geen lust in de dood van de goddeloze.' (...)

Deze beide tegenstellingen, die inhoudelijk toch bij elkaar horen, moeten dus verbonden worden. Wat ligt verder uiteen dan de vrees en schrik voor de toorn van God en de hoop op Zijn barmhartigheid? Het ene is de hel, het andere is de hemel en toch moeten die twee in het hart zeer nauw met elkaar verbonden worden. In theorie is dat heel gemakkelijk, maar in de praktijk is er niets moeilijker dan dat. (...)

Wie zegt, dat hij de wet liefheeft, die liegt en weet niet wat hij zegt. Het zou toch wel een bespottelijke en dwaze dief of rover zijn, die van de gevangenis en van zijn boeien wilde houden. En als de wet ons opsluit, zoals ik zei, dan is het zeker, dat wij verklaarde vijanden van de wet zijn.

Kortom: dan houden wij evenveel van de wet en haar gerechtigheid als een moordenaar van zijn kerker. Hoe zou dan de wet moeten rechtvaardigen?

3:23 ... en zijn besloten geweest tot op het geloof, dat geopenbaard zou worden.

Dat zegt Paulus met het oog op de volheid des tijds, waarin Christus gekomen is. Maar u moet dat niet alleen op die tijd betrekken, maar ook op uw innerlijk leven. Want wat feitelijk en in het verleden gebeurde, toen Christus kwam en de wet

volbracht en vrijheid en eeuwig leven aan het licht bracht, dat gebeurt geestelijk en dagelijks in iedere christen, bij wie tijd der wet en tijd der genade elkaar afwisselen. De christen heeft een lichaam in welks leden, zoals Paulus zegt 'wet en zonde met elkaar strijden' (Romeinen 7:23). Onder zonde versta ik echter niet alleen de begeerte, maar de gehele zonde, zoals juist Paulus gewoon is over de zonde te spreken. Tot op dit ogenblik kleeft de zonde aan het vlees van de christen, ook als dat gedoopt is, maar de zonde vecht ook en neemt het vlees gevangen. Ook al kan ze zijn instemming niet verwerven en geen boze daad bewerken, dan wekt ze toch een machtige drang daartoe op. Al valt de christen niet in grove zonden zoals moord, echtbreuk, diefstal, enz., hij is toch niet vrij van ongeduld, wrevel, haat, lastering tegen God, zonden waarvan de mens met zijn verstand in het geheel geen besef heeft. Deze zonden dwingen hem echter tegen zijn wil de wet te haten, dwingen hem van voor het aangezicht van God weg te vluchten, hij moet God haten en moet lasteren. Want zoals in het jeugdige lichaam een sterke begeerte leeft, zoals een man er vurig naar verlangt roem te oogsten en grote daden te verrichten, zoals de grijsaard vaak gierig is, zo leeft ook in de heilige mens een sterk ongeduld, wrevel, haat en lastering van God. Daarvan zijn genoeg voorbeelden in de Psalmen, bij Job, Jeremia en in de gehele Schrift. Daarom, als Paulus deze geestelijke strijd beschrijft, gebruikt hij zeer krachtige en duidelijke woorden, zoals vechten, zich verzetten, gevangen nemen.

In de christen is het dus altijd alle twee: tijd der wet en tijd der genade en dat met het oog op zijn innerlijk leven. Tijd der wet is het, als de wet mij in zijn greep krijgt, mij kwelt, bedroefd maakt en tot besef van mijn zonde brengt, ja de zonde vermeerdert. Dat is de wet in haar toepassing en de christen voelt die zolang hij leeft. (...) Er zijn vele tijden, waarin ik met God twist en mij ongeduldig tegen Hem verzet. Ik heb een afkeer van Gods toorn en gericht, Hij daarentegen van mijn ongeduld, mijn wrevel, enz. Dat zijn de tijden van de wet, waarin naar het vlees de christen altijd verkeert. Zoals het ook in Galaten 5:17 staat: 'Het vlees begeert tegen de Geest en de Geest tegen het vlees en deze staan tegen elkander', enz.

Tijd der genade is het, als het hart door de belofte van het geschenk van Gods barmhartigheid opgericht wordt en zegt: 'Waarom zijt gij zo treurig, mijn ziel, en waarom bedroeft gij mij?' (Psalm 42:6). Ziet gij niets anders dan de wet, de zonde, de verschrikking, de droefheid, de wanhoop, de dood, de hel en de duivel? Is er dan niet ook nog genade, vergeving van zonde, gerechtigheid, troost, vreugde, vrede, liefde, hemel, God, Christus? Houd op, mijn ziel, mij zo in verwarring te brengen. Wat is de wet, de zonde en alle kwaad tegenover deze heerlijkheden? (...) Hoop op God, Die Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar Hem voor je zonden in de dood aan het kruis heeft overgegeven. Dan is besloten worden onder de wet naar het vlees niet voor eeuwig, maar tot op de komende Christus. Daarom als je door de wet verschrikt bent, zeg dan: trouwe Wet, je bent niet alleen op de wereld en je bent niet alles, maar buiten jou is er nog iets groters en iets beters, namelijk de genade, het geloof, de zegen, enz. (...) Er is geen reden om te wanhopen. (...)

Zo leeft de christen in twee werelden, voorzover hij vlees is, leeft hij onder de wet, voorzover hij Geest is, leeft hij onder het Evangelie. (...) Maar aan de wet moet een einde gemaakt worden; en dus duurt de wet niet eeuwig, zij heeft haar einde in Christus. Maar de genade duurt wel eeuwig, omdat Christus, eenmaal gestorven, nimmermeer sterft, enz. Hij is eeuwig. En dus duurt de genade eeuwig. (...)

Wie deze voortreffelijke uitspraken van Paulus stevig vasthoudt, kan goed beoordelen wat geloof is en wat ware en wat valse godsvrucht is, ja hij heeft een oordeel over alle innerlijke bewegingen van de mens, hij kan alle geesten

onderscheiden. De vrees voor God is heilig en waardevol, maar zij moet niet eeuwig duren. Zij moet wel altijd in de christen zijn, omdat de zonde altijd in hem is. Maar zij mag er niet alleen zijn, anders is het de vrees van Kaïn, Saul en Judas, dat wil zeggen dan is het de kruiperige vrees van de wanhoop. Dus een christen moet de vrees door het geloof in het Woord der genade overwinnen, hij moet zijn ogen van de tijd der wet afwenden en Christus Zelf aanschouwen, hij moet acht geven op het geloof, dat nog komt. Dan wordt de vrees zoet en met nectar gemengd, zodat de christen God niet alleen gaat vrezen maar Hem ook gaat liefhebben. Anders, als de mens alleen maar naar de wet en naar de zonde kijkt met uitsluiting van het geloof, dan raakt hij de vrees niet kwijt, maar zal daarmee tenslotte tot wanhoop vervallen. Zo prachtig maakt Paulus verschil tussen de tijd der wet en de tijd der genade. Leren ook wij beide recht onderscheiden, niet alleen met de mond, maar ook met het hart; maar dat is het moeilijkst. Hoewel beide grootheden gescheiden zijn, hangen ze toch in het hart heel, heel nauw samen. Ja niets hangt meer samen dan vrees en vertrouwen, wet en Evangelie. Zonde en genade hangen nauw samen, zodat het ene door het andere verslonden kan worden. Geen wiskundige samenhang kan deze innige verbinding evenaren. (...)

Paulus is dus tot de vraag gekomen: *waartoe dient de wet?* Als het verstand hoort, dat de gerechtigheid of de zegen door de genade en de belofte wordt geschonken, brandt het dadelijk los: dus de wet dient tot niets! (...). Wij mogen echter de wet niet geheel verwerpen op de manier van de fanatieke geesten, die een tiental jaren geleden de boerenopstand veroorzaakt hebben, doordat te zeggen, dat de evangelische vrijheid de mensen van alle wetten verlost; en wij mogen aan de andere kant aan de wet niet de kracht tot rechtvaardiging toeschrijven. (...) Wij mogen het doel niet ter rechterzijde of ter linkerzijde passeren, maar wij moeten de koninklijke weg bewandelen, wij mogen de wet niet eenvoudig verwerpen en wij mogen haar niet toeschrijven wat haar niet toekomt.

Hierboven heb ik al dikwijls genoeg over het tweevoudige gebruik van de wet gesproken, over het maatschappelijk en over het theologisch gebruik; het is volkomen duidelijk, dat de wet niet voor de rechtvaardigen gegeven is, maar zoals Paulus zegt in 1 Timothéüs 1:9: voor de onrechtvaardigen. Er zijn twee soorten onrechtvaardigen, zij die nog gerechtvaardigd moeten worden en zij wie de rechtvaardiging totaal onverschillig laat. De laatsten moeten door het maatschappelijk gebruik van de wet in toom gehouden worden; men moet hen met de boeien van de wet binden, zoals wilde en ongetemde dieren moeten zij met touwen en kettingen gebonden worden. Dit gebruik van de wet houdt nooit op. Maar daarover spreekt Paulus hier eigenlijk niet. Wie echter gerechtvaardigd moeten worden, worden door het theologisch gebruik van de wet een tijdlang onder druk gezet, met het oog op het toekomstig geloof; als Christus binnenkomt, houdt deze werkzaamheid van de wet op. Het is duidelijk, dat alle plaatsen waar Paulus het heeft over het geestelijk gebruik van de wet, allereerst betrokken moeten worden op hen die nog gerechtvaardigd moeten worden, niet op de reeds gerechtvaardigden. De laatsten, dat heb ik dikwijls gezegd, zijn reeds lang buiten en boven de wet. De wet moet opgelegd worden aan degenen, die de rechtvaardiging deelachtig gaan worden; zij moeten door de wet een tijdlang in verzekerde bewaring gehouden worden, tot de gerechtigheid van het geloof komt. Niet dat ze door de wet gerechtvaardigd kunnen worden, dat zou misbruik van de wet zijn, zij moeten door de wet aan het schrikken gebracht en verootmoedigd worden en tot Christus gaan vluchten, Die voor iedere gelovige het einde van de wet is en dat tot gerechtigheid. (...)

De wet doodt niet eenvoudigweg, maar doodt ten leven. (...)

3:24 Zo **dan, de wet is onze tuchtmeester geweest tot Christus.**

Al is een pedagoog heel erg nuttig en noodzakelijk als er onderwezen moet worden, toon mij echter ook maar één jongen die zijn opvoeder liefheeft. Hadden de Joden misschien hun Mozes lief en deden zij graag wat hij hun beval? Hun liefde voor en hun gehoorzaamheid aan Mozes waren van dien aard, dat zij hem, zoals de geschiedenis vertelt, op sommige momenten het liefst gestenigd zouden hebben. En even onmogelijk is het dat de leerling zijn meester liefheeft. Hoe zou hij ook degene moeten liefhebben, door wie hij in de kerker gehouden wordt, dat wil zeggen door wie hem niet toegestaan wordt te doen wat hij graag zou willen? En als hij iets tegen het gebod doet, dan krijgt hij dadelijk een standje en stokslagen, ja hij moet ook nog zelf de stok pakken en die kussen. (...) Maar zal hij dat graag en met vreugde doen? Als de meester weg is, breekt hij de stok stuk en gooit hem in het vuur. (...) En toch is de opvoeder voor de jongeman zeer noodzakelijk, hij moet hem opvoeden en tuchtigen, want zonder deze lering en zonder goede gewenning en tucht zal de jongeman te gronde gaan. (...)

Maar zullen dit strenge regime van de tuchtmeester en de dienstbaarheid van de jongeman dan eeuwig duren?

Nee, maar alleen tot de daartoe gestelde tijd, opdat deze gehoorzaamheid, deze kerker en deze tucht aan de jonge mens ten goede kome en hij te zijner tijd erfgenaam en koning worde. Het is niet de wil van de vader dat de zoon eeuwig aan de pedagoog onderworpen zou zijn en stokslagen zou krijgen. Hij zal door diens onderwijzing en tucht bekwaam gemaakt moeten worden voor de opvolging en het aanvaarden van de erfenis. (...)

Daarom is de wet niet zomaar een opvoeder, zij is tuchtmeester tot Christus. (...)

3:24 ... **opdat wij uit het geloof zouden gerechtvaardigd worden.**

De wet is pedagoog, niet met het oog op een andere wetgever die goede werken eist, maar met het oog op Christus, Die rechtvaardig maakt en redt, zodat wij door het geloof in Hem en niet door de werken gerechtvaardigd worden. Maar als de mens de dwang van de wet gevoelt, ziet hij dat niet in en gelooft het niet. Dan zegt de mens gewoonlijk: ik heb verkeerd geleefd, al de geboden overtreden en heb daarom de eeuwige dood verdiend. Als God nog enige jaren of tenminste enige maanden aan mijn leven zou toevoegen, zou ik mijn leven willen beteren en van nu aan heilig leven. Dan maakt de mens van het ware gebruik van de wet een misbruik, verliest Christus uit het oog en ziet een nieuwe wetgever. Want het verstand, door zulke verschrikkingen en angsten aangegrepen, waagt het, God de vervulling van alle werken der gehele wet in het uitzicht te stellen. (...)

Het ware gebruik der wet is, dat ik weten moet, dat ik door de wet tot kennis van de zonde gebracht en nederig wordt, om zo tot Christus te komen en de rechtvaardiging in het geloof te ervaren. Het geloof is geen wet of werk, het is een vast vertrouwen, dat Christus aangrijpt en Christus is het einde van de wet (Romeinen 10:4). Op welke wijze? Niet dat Christus de oude wet wegdoet en een nieuwe wet zou geven of een rechter zou willen zijn, die door werken verzoend zou moeten worden, zoals de pausgezinden geleerd hebben. Christus is het einde van de wet tot gerechtigheid voor een ieder die gelooft, en dat wil zeggen dat een ieder die in Christus gelooft rechtvaardig is, en dat de wet hem niet opnieuw kan aanklagen. (...)

Paulus spreekt, zoals boven uitvoerig uiteengezet, over degenen die de rechtvaardiging nodig hebben, niet over de gerechtvaardigden. Als u op de juiste

wijze over de wet wilt spreken, moet u het hebben over het voorwerp van de wet, dat is de zondaar en goddeloze. Deze goddeloze wordt niet door de wet gerechtvaardigd, de wet stelt hem de zonde voor ogen, verbreekt hem, enz. (...) Die echter het geloof reeds hebben, zijn niet onder de wet, maar zijn vrij van haar, zoals Paulus straks zal aangeven. (...) Maar wat werkt de wet in degenen, die door Christus gerechtvaardigd zijn? Paulus antwoordt met woorden, die als het ware een aanvulling vormen:

3:25 *Maar als het geloof gekomen is, zo zijn wij niet meer onder den tuchtmeester.*

(...) Paulus spreekt hier over het geloof dat op een bepaalde tijd door Christus verbreid werd. Christus Die de menselijke natuur aangenomen heeft, is eens in de tijd gekomen, heeft de wet met al zijn werkingen weggedaan en door Zijn dood het gehele menselijke geslacht van de zonde en de eeuwige dood bevrijd. Als u naar Christus ziet en het werk dat Hij gedaan heeft, dan is er verder geen wet meer. (...) Nu voert Christus een zachte heerschappij in ons. Waar echter de Heere is, daar is vrijheid. Daarom, als wij Christus, Die de wet heeft weggedaan en ons zondaars door Zijn dood met de Vader verzoend heeft, volkomen konden begrijpen, dan zou de tuchtmeester in het geheel geen recht meer op ons hebben. Maar de wet in ons lichaam, die in opstand is tegen de wet des Geestes, staat de wet des Geestes in de weg, zodat wij Christus niet op een volkomen manier kunnen aangrijpen. De fout ligt dus niet bij Christus, maar bij ons, die nog niet het vlees afgelegd hebben; en in dat vlees zit, zo lang wij leven, de zonde. Daarom, voorzover het over ons gaat, zijn wij ten dele vrij van de wet en ten dele onder de wet. Wij dienen, om met Paulus te spreken (Romeinen 7:26 e.v.) 'met het gemoed de wet Gods en met het vlees de wet der zonde'.

Daaruit volgt, dat wij naar het geweten volkomen vrij van de wet zijn. De tuchtmeester Wet mag over het geweten niet heersen, dat wil zeggen hij mag het geweten niet lastig vallen met zijn verschrikkingen, dreigingen en met gevangenneming. En hoe de wet zich ook aan het geweten mag opdringen, laat het geweten zich toch niet door de wet beïnvloeden, want het houdt het oog gevestigd op de gekruisigde Christus, Die de gehele last van de wet van het geweten heeft weggenomen, naar het woord van Kolossenzen 2:14: 'Hij heeft vernietigd wat ons in de weg stond door geboden, door de tegen ons sprekende schuldbrief.' Zoals een maagd niets weet van een man, zo weet het geweten niets van de wet, ja meer nog, het moet voor de wet geheel dood zijn en omgekeerd is de wet voor het geweten dood. Dat geschiedt niet door werken en gerechtigheid uit de wet, maar door het geloof dat Christus aangrijpt. Maar naar de werkelijkheid van ons innerlijk leven heerst tot op dit uur de zonde in ons vlees, die ons voortdurend aanklaagt en in verwarring brengt. Voorzover het vlees blijft, in die mate blijft ook de tuchtmeester Wet, die gewoon is het geweten voortdurend schrik aan te jagen en te beangstigen door op de zonde te wijzen en met de dood te dreigen. Maar het geweten wordt elke dag weer opgericht door de komst van Christus, Die, zoals Hij eens op de bestemde tijd in de wereld gekomen is om ons te verlossen van het harde regime van onze tuchtmeester, ook nu dagelijks geestelijk tot ons komt; Hij bewerkt dat wij in het geloof en de kennis van Hem groeien, zodat het geweten Christus van dag tot dag volkomener aangrijpt en de wet van het vlees en van de zonde van de verschrikkingen des doods en wat voor kwaad de wet ook meer met zich mee brengt, elke dag meer van haar betekenis verliest. Zolang wij dus in het vlees leven, dat niet zonder zonde is, keert de wet altijd weer terug en doet haar werk, in de een meer, in de ander minder, maar dat niet tot verderf, maar tot heil. Dit namelijk, dat wij ons met de wet afsloven, is het dagelijks doen sterven van het vlees, van het

verstand en van al wat onze krachten denken te kunnen, het is de 'vernieuwing van onze geest', om een uitdrukking van de apostel uit 2 Korinthe 4:16 te gebruiken.

Wij hebben dus de eerstelingen des Geestes ontvangen en dat zuurdesem is in de schaal deeg verborgen, maar het hele deeg is nog niet doorzuurt, het verzuringproces is pas begonnen. Als ik naar het zuurdesem kijk, dan zie ik niets dan alleen maar zuurdesem, maar als ik de gehele deegmassa in ogenschouw neem, dan is die juist nog niet geheel door zuurt. En zo, als ik Christus aanzie, ben ik geheel heilig en rein, dan weet ik helemaal niets meer van de wet. Christus is mijn zuurdesem. Als ik echter mijn vlees aanzie, bemerk ik de gierigheid, de lust, de toom, de hoogmoed, enz., de angst voor de dood, de droefheid, de schrik, de haat, de wrevel en het ongeduld tegen God. Voorzover dit er allemaal is, is Christus er niet; zo Hij er al is, is Hij er niet met kracht. Dan is er nog altijd de tuchtmeester nodig, die de sterke ezel, het vlees, onder handen neemt en kwelt, opdat door zijn kundige opvoeding de zonden verminderd en de weg tot Christus geopend mogen worden. Christus namelijk, zoals Hij eens lichamenlijk in de tijd gekomen is, de gehele wet heeft weg gedaan, de zonde heeft tenietgedaan, dood en hel heeft vernietigd, komt nu onophoudelijk geestelijk tot ons en doet voortdurend die verschrikkelijke dingen in ons teniet, ja doodt ze.

Dat zeg ik, opdat u weet te antwoorden, als u voorgehouden wordt: ja, als Christus in de wereld gekomen is en eens al onze zonde heeft weggedaan, door ons door Zijn bloed te reinigen, waarom luister ik dan nog naar het Evangelie, waarom zijn dan sacrament en vergeving nodig? Het is waar, als we Christus aanzien heeft de wet en de zonde werkelijk afgedaan. Maar Christus is tot u nog niet gekomen en als Hij gekomen is, dan zijn de resten van de zonden toch nog in u, u bent nog niet geheel doorzuurt. Waar namelijk begeerte, droefheid des geestes, angst voor de dood is, enz., daar is ook nog wet en zonde, daar is Christus nog niet in waarheid, Die met Zijn komst vrees en droefheid immers uitdrijft en vrede en zekerheid voor het geweten brengt. Voorzover ik Christus in het geloof aangrijp, heeft ook de wet voor mij afgedaan. Maar mijn vlees, de wereld en de duivel laten niet toe, dat mijn geloof volkomen is. Ik wil heus wel, dat het kleine lampje van het geloof in mijn hart zijn licht door heel mijn lichaam en door al mijn leden kon laten schijnen. Maar dat is niet het geval, het doorlicht mijn gehele lichaam nog niet, het is nog maar net begonnen. Intussen is dit onze troost, dat wij de eerstelingen des Geestes hebben en dat het doorzuringproces begonnen is; het zal voltooid worden als dit lichaam der zonde ontbonden zal worden en wij als nieuwe mensen met Christus opstaan. Amen. (...)

Maarten Luther

Bron : <http://www.dewoesteweg.nl/wp-content/uploads/2008/11/het-rechtvaardigend-geloof-paulus-brief-aan-de-galaten.pdf>